

HÖGA FLÖDEN • SID 4
Nöjd med
enskildas ansvar

UTBILDNING • SID 8

Fyskraven är
nålsögat

TJUGOFYRA7

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

#45 | Mars 2020

Enhetschef Bert Solberg visar statsminister Stefan Löfven de förstärkningsresurser MSB har i Kristinehamn. – Det är väldigt intressant att få ta del av allt som finns här. Jag tror inte alla känner till vilka resurser MSB har. MSB är typexempel på en myndighet som gör en fantastisk insats i Sverige men också i andra länder, säger Stefan Löfven.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Löfven synade MSBs hantering av covid-19

■ I början på mars besökte statsminister Stefan Löfven MSB:s verksamheter i Karlstad och Kristinehamn. Syftet med besöket var bland annat att få en bild över hur MSB arbetar under pågående händelse kopplat till covid-19.

— I dag har jag fått bevis på att vi förbereder oss så gott vi kan men att vi även måste vara förberedda på ett förvärrat läge, något som MSB tagit höjd för, säger Stefan Löfven.

Sidan 3

FRIVILLIGA

Larmar ofta i Tystberga

Ilskan när deltidskåren lades ner omsattes senare till ett väl fungerande värn. Det skapar redundans i organisationen, anser räddningschefen.

Sid 16

RÄDDNING

Drönaren multiverktyg

Drönaren används av allt fler räddningstjänster och allt oftare. Södra Älvsborg har valt en bred användning.

Sid 22

TOTALFÖRSVAR

Krigsplacera alla eller ingen?

I arbetet med totalförsvaret är en fråga hur många som ska krigsplaceras. Alla – eller ingen och lösa det med tjänsteplikten?

Sid 19

MIN ÅSIKT • TOTALFÖRSVARET BEHÖVER SÄKRARE IT-SYSTEM

SID 31

Vi behöver mer av ”just in case”

När detta skrivs befinner vi oss mitt i arbetet för att bromsa spridningen och mildra konsekvenserna av ett större utbrott av Covid-19. I hela samhället förbereder man sig för ett värsta scenario med snabb spridning och många sjuka samtidigt.

All offentlig verksamhet ser över sina kontinuitetsplaner, sina beredskapsplaner, och det gör man i näringslivet också. Ett exempel är att Räddningstjänsten i Storgöteborg sökte och beviljades dispens för skyddsmask 90 – inte för att man tror att de kommer att behöva användas, men för säkerhets skull. Just in case.

Så hur god är beredskapen?

Varje kommun, varje region och länsstyrelserna, och därtill ett 20-tal myndigheter ska ställa sig den frågan i sina risk- och sårbarhetsanalyser. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap gör en bedömning på nationell nivå, i den Nationella risk- och förmågebedomningen. Den senaste publicerades i april 2019.

Av den framgår att det finns en del att göra för att öka motståndskraften för påfrestningar i samhället. Fyra områden har vi lyft särskilt, däribland just behovet av omfattande satsningar för att göra samhället mer robust. Det behövs omfattande satsningar på infrastruktur på nationell, regional och lokal nivå och dessutom extra åtgärder för klimatanpassningar.

Det handlar om viktiga försörjningsområden som energi, transporter, livsmedel och dricksvatten, hälso- och sjukvård samt omsorg, skydd och säkerhet, information och kommunikation samt finansiella tjänster. Inom nästan alla områden ligger ansvaret för den samhällsviktiga verksamheten helt eller delvis hos privata aktörer. I många fall krävs

LEDARE

Dan Eliasson
Generaldirektör, MSB

Min målbild är en räddningstjänst med olika huvudmän som fungerar ihop, drar åt samma håll och sömlöst kan hantera stora och små händelser.

specialkompetens för att upprätthålla verksamheten.

Samhällsutvecklingen har ju gått mot allt mer slimmade organisationer. Försörjningsflöden och logistik bygger på principen ”just in time”. Men vi behöver mer av ”just in case” – för säkerhets skull – i systemet, alldeles särskilt om man ovanpå fredstida krisberedskap ska ta höjd för uppgifter i civilt försvar.

Å andra sidan finns också en hel del beredskap för att snabbt ställa om för att kunna hantera en extremt besvärlig situation, inte minst inom sjukvården. Den förmågan kommer att provas under de kommande månaderna.

Oavsett hur väl vi klarar att hantera spridningen av coronavirus så står kommunal räddningstjänst inför krävande framtidsutmaningar.

Demografiska förändringar leder till nya utmaningar både i glesbygd och i växande städer. Många kommuner behöver hitta nya former för sin räddningstjänst i beredskap, för att klara sitt uppdrag. Inte ens storstadsregionerna klarar riktigt stora händelser ensamma – alltså behövs samordning och samarbete över gränserna, och redskap för en effektiv ledning och styrning.

Klimatförändringar kommer att öka antalet naturolyckor på grund av extrema väder typer som torka, skyfall, stormar. Förmågan att hantera farliga ämnen/CBRNE behöver förbättras.

För att klara det behöver vi en ganska stor och snabb omställning, som kommunerna har ansvar för.

■ Vi behöver jobba enhetligt och med förmåga att kunna samarbeta sömlöst över kommun- och länsgränser i svensk räddningstjänst.

■ Vi kommer att behöva fler människor med räddningstjänstuppgifter, individer som är

tränade och väl utrustade för svåra uppgifter.

■ Vi kommer att behöva fler frivilliga, med någon form av utbildning för att klara uppgiften.

■ Vi behöver utveckla och öva formerna för samverkan i samhället, både för att förebygga olyckor och för att hjälpas åt när något händer.

■ Och vi ska bygga en räddningstjänst som fungerar under höjd beredskap, vilket ställer helt nya krav på lokal, regional och nationell nivå.

Det är verkligen inte några enkla uppgifter vi har framför oss.

För att klara det krävs en modern räddningstjänst som med öppenhet och tolerans bejaktar mångfald och välkomnar alla kvinnor och män, så att fler söker sig till räddningstjänsterna.

Den moderna räddningstjänsten har kanske nya inslag. Kanske några kommuner löser sitt räddningstjänstuppdrag genom att alla anställda i en kommun har en tydlig roll inom skydd mot olyckor som sidouppdrag, för att snabbt kunna växla upp beredskapen?

Den moderna räddningstjänsten har ett gemensamt regelverk, för att samhällets resurser ska kunna användas klokt och effektivt. I det ingår professionell ledning och styrning.

För staten, genom MSB, är det en balansgång att å ena sidan bejaka den kommunala självbestämmanderätten som leder till att räddningstjänsten organiserar sig så olika – och å andra sidan de faktiska behoven som leder i riktning mot fler nationella ”spelregler”, med en gemensam målbild.

Min målbild är en räddningstjänst med olika beståndsdelar och olika huvudmän, som fungerar ihop, drar åt samma håll och sömlöst kan hantera stora och små händelser.

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSBs officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress: MSB, Tjugofyra7, 651 81 Karlstad. **E-post:** redaktionen@tjugofyra7.se
Webb: www.tjugofyra7.se **Upplaga:** 27 000 exemplar. **Tryck:** Pressgrannar, Linköping. Tryckt på miljövänligt papper.
Tryckdag detta nummer: 19 Mars.
Nästa nummer är ute: 9 Juni.

NYHETER

Internationellt intresse för TFÖ
Sidan 7

Fyskrav snackisen på SMO
Sidan 8

PAUS

Krislådan blev konstverk
Sidan 15

REPORTAGE

Värnar om bygden
Sidan 16

Drönaren – det nya multiverktyget
Sidan 22

MIN ÅSIKT

Omreglera sotningen
Sidan 30

Totalförsvaret behöver säkrare IT-system
Sidan 31

INNEHÅLL #45

Anna-Karin Hamrén, MSB, en av två funktionsledare för insatscellen i MSBs särskilda organisation informerar statsminister Stefan Löfven om arbetet med covid-19.

FOTO: GUNNO IVANSSON

MSB hårt belastad av covid-19

Den 31 januari gick MSB upp i så kallad särskild organisation med anledning av corona-viruset. Fram till mitten av mars handlade inriktningen om en smittskyddsfas för att då övergå i att hantera en övergripande samhällskris.

■ — Händelsen håller på att gå in i ett stadium där också samhällsviktiga verksamheter kommer att bli påverkade, säger Maria Bergstrand, chef för enheten för operativ ledning på MSB.

I det läget är det viktigt att MSB arbetar aktivt för att samhällets funktionalitet ska kunna upprätthållas.

—Vi måste fortsätta jobba med vårt grunduppdrag, se till att krishanteringen hänger ihop på nationell nivå och att alla aktörer som har ett ansvar arbetar tillsammans på ett bra sätt, säger Maria Bergstrand, som tror att utmaningen i det långa loppet är uthålligheten.

— Det kommer att ta lång tid innan det här är över och MSB som organisation kommer också att bli påverkad.

Liksom under skogsbränder har den särskilda organisationen uppdelats i så kallade celler, insats, analys, rätts och personal. Insatscellen är uppdelad i två.

— Den ena delen fokuserar på insatser och där ingår bland annat att stötta Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Läkemedelsverket med olika befattningar som stabsstöd, kriskommunikatörer, analytiker, registratorer och en presssekreterare. Alla kommer inte från MSBs resursbas utan har blivit utlånade från andra myndigheter, bland andra länsstyrelsen Västra Götaland och Kemikalieinspektionen, säger Kajsa Nordmark, en av två funktionsledare.

MSB har svarat på förfrågningar från regioner om tält för triagering utanför akutmottagningar och levererat två till Ar-

vika och Karlstad.

Den andra delen i funktionen arbetar med resursinventering och resursmäkling.

— Som komplement till Socialstyrelsens förfrågningar till aktörer inom sjukvårdssektorn har vi ställt frågor till aktörer utanför sjukvårdssektorn för att göra en resursinventering av materiel som kan användas inom sjukvården. Svaren kom in igår och ska nu analyseras. Det kommer att bli ett stort arbete nu i samverkan med Socialstyrelsen.

I resursinventering ingår också frivilligsamordning.

— På uppdrag av Folkhälsomyndigheten har vi använt oss av Civilförsvarsförbundet och Lottorna för att dela ut informationsblad på Arlanda. Landvetter, centralstationerna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt kollektivtrafiken i Stockholm, Göteborg och Malmö.

— Det personliga bemötandet har varit väldigt uppskattat

— Väldigt utmanande, extremt lärorikt, säger Kajsa Nordmark, funktionsledare för insatscellen som drar ett tungt lass i den särskilda organisation som MSB inrättat med anledning av covid-19.

av flygresenärer som kommit hem. Utdelningen kommer att pågå minst veckan ut.

Funktionen är hårt belastad och kommer att utökas för att bli uthållig. Kajsa Nordmark arbetade även i den särskilda organisationen vid skogsbränderna.

— Min upplevelse är att vi

drog mycket erfarenheter från arbetet vid skogsbränderna. Vi behövde inte uppfinna hjulet på nytt utan var beredda på att det skulle bli stort och när det blev stort arbetade vi mycket för att ta höjd.

GUNNO IVANSSON

Beredda på vattendrag

SÖDRA HALLAND

Gränslöst samarbete. Förberedelser ger god beredskap när krisen är i annalkande. Privatpersoner tar generellt stort ansvar för att skydda sin egendom.

Några omdömen när södra Halland med omnejd var hotat efter klass 3-varning för höga flöden.

24-25 FEBRUARI

■ Magnus Åman, räddningschef i Hylte, har just medverkat på den dagliga samverkanskonferens som länsstyrelsen leder.

Under helgen steg vattennivåerna kraftigt. Det är tisdag, läget kan sägas stabilt och under bevakning.

– Vi började följa flödet för en dryg vecka sedan, efterhand noggrannare. I torsdags informerade vi privatboende i riskzonen om deras långtgående ansvar. Vi har haft några irriterade samtal. Men generellt har folk skött detta väldigt bra, de flesta exemplariskt, säger Magnus Åman.

Första uppdraget var att pumpa undan vatten vid reningsverket i Landeryd så det kunde ta emot inkommande avloppsvatten.

Under helgen hjälpte deltidssbrandmännen boende i Bexet att bygga invallningar. Bexet ligger vid Färgensjön, husägarna pumpar vatten ur husen men kan bara pumpa det ut i sjön igen. Och det kommer ta tid innan nivån sjunker.

– Den är nu 70 centimeter över vattendomen. Och det är

fem sjöar som är sammankopplade i ett sjösystem, säger insatsledare Mikael Andersson.

Under måndagen hämtade Hylte barriärer i Halmstad, från MSBs förstärkningsresurser, och byggde 40 meter skydd runt vattenverket i Torup. En säkerhetsåtgärd om vattnet skulle stiga.

Tätorten Hyltebruk är som en midja på Nissan. Norr om pappersbruket och kraftstationen kommer även inflöde från sjösystemet som inte är av föraktlig storlek.

– I början av 1900-talet byggde dåvarande bruksbolaget så att även sjöarnas vatten leddes in i Nissan, det var främst för timmerflottningen. Från Hyltebruk och ner mot Halmstad fördubblas flödet i Nissan, säger Magnus Åman.

I Halmstad skiftade Magnus Eriksson mellan att vara stabschef och brandingenjör i beredskap. Länsstyrelsen drog i gång stabsarbetet en vecka innan klass 3-varningen kom, Halmstads kommun hade krisstaben placerad på brandstationen. Räddningstjänsten avvaktade och gick upp i stabsläge när högsta varningen utfärdades, men hade ingen öronmärkt stab för höga flöden.

– Det finns massor av uppgifter att sköta i övrigt, och det har ännu inte blivit räddningsinsats av de höga flödena, säger Magnus Eriksson.

När vattennivåerna steg kraftigt under söndagen och prognosen sa mer regn begärde Halmstads kommun, i sam-

Beröm

”Vi har haft några irriterade samtal. Men generellt har folk skött detta väldigt bra, de flesta exemplariskt.”

Magnus Åman, räddningschef, Hylte

verkan med länsstyrelsen, förstärkningsresurser från MSB: 1 500 meter barriärer och 15 000 sandsäckar.

– Under söndagen hade vi ett flöde på 230-240 kubikmeter per sekund och visste av erfarenhet från många tidigare händelser att vi skulle få problem om det ökade. Då skulle det bli påverkan på kända platser, bland annat samhällsviktig verksamhet.

Räddningstjänsten har indikatorer på flöden, fasta punkter där man mäter för att se om beredskapen behöver höjas. Det arbetet skedde under veckan innan klass 3-varningen kom.

– Vi jobbar proaktivt och gör antaganden.

Men under måndagen sjönk Nissan med 30-50 centimeter

Vädervarningar

■ Klass 3 varning utfärdades för nedre delen av Lagan och Nissan söndag 23 februari kl 11.26.

Nissan nedklassades till klass 2 på eftermiddagen måndag 24 februari och till klass 1 fredag 28 februari. Lagan nedklassades till klass 2 lördag 29 februari.

Knäred, två mil öster om Laholm, var en av de orter som drabbades hårdast. Lagan möter Krokån, blev ett större område översvämmat. Flammabadets hotas företagen Krima rostfritt och Knäreds fönster.

i Halmstad och materielen låg kvar i beredskap. En del av den användes däremot i Hylte och Laholm.

En del av det proaktiva arbetet var också att kommundirektören och räddningschefen skrev ett brev till de som bor i hotade områden. De uppmanades att förbereda sig. Kommunen erbjöd sig att leverera sand och sandsäckar

– Insatspersonalen levererade det vid dörren till runt tio hushåll.

Magnus Eriksson hyllar samverkan inom kommunen och i regionen. Ljungby räddningstjänst, som har en sandfyllningsmaskin, ringde och erbjöd sig fylla säckar vilket sparade mycket jobb. Hallands län har få kommuner, vilket underlättar. Man träffas ofta och har god personkännedom.

– Vi vet varandras roller, det

Beredda

”Vi har kriterier för när systemledningen ska igång.”

Magnus Eriksson, brandingenjör, Halmstad

är en framgångsfaktor. Tycker vi överhuvudtaget är bra på att samverka, räddningstjänster med kommuner, mellan kommuner och med länsstyrelsen.

Den systemledning som regeringen sagt det ska bli krav på, den finns redan i Halland, konstaterar Magnus Eriksson.

– Säkert sedan tio år tillbaka. Vi har i länet ett gemensamt inre befäl och två brandingenjörer i beredskap dygnet runt, vid behov ansluter en systemledningschef. Vi har kriterier för när systemledningen ska

... när det varnades för 50-årsflöden i Lagan och Nissan. Någon kilometer nedan kraftstationen i Knäred, där camping, närmast i bild, är översvämmad och utomhusbassängen försvunnen under vattnet. I bakgrunden

FOTO: LAHOLMS KOMMUN

igång, senast det skedde var under stormen Ciara.

Den största utmaningen under de höga flödena var media, tycker Magnus Eriksson. Han var tillgänglig och fick många samtal.

– Det blev upphaussat ibland. Men utmaningen är tiden. När man har annat att göra blir det en påfrestning. Men det jobbet behöver också göras, och i direktsändningar har vi fått ut en del budskap. Det var bra.

Klass 3-varningen behölls längre längs Lagan. I Laholms kommun är det framförallt Knäred, med både boende och industrier nära den växande ån som varit i farozonen. Under tisdagen levererades 1 500 sandsäckar till Laholm, som beredskap och för att använda i Knäred. Mycket handlar om att vara förberedda.

– Vi hade några dygn med

påfrestning i Knäred. Men vi har inte haft det övermäktigt än, och blir det inte värre inga jättestora problem, säger räddningschef Andreas Nilsson.

Han är för tillfället stabschef. Alla funktioner för staben är tillsatta, men övriga sköter även sina ordinarie uppgifter. Räddningstjänsten i Laholm har med jämna mellanrum översvämnningar i samband med nederbörd. Den här gången är problemen koncentrerade till Lagans flöde, från Ljungbyner till Laholm.

– Normalt är flödet 170 kubikmeter i sekunden, nu kan det vara 440 om havet släpper ut vattnet, säger brandingenjör Sofia Frindberg.

Andreas Nilsson

Motsatsen är ett hot. Ligger vinden på från väst och havsnivån höjs, kan Lagans flöde stoppas och ta andra vägar.

– I Laholm påverkas vi mer av det än hur mycket vatten som släpps genom dammarna, säger Andreas Nilsson.

Ett område nedströms kraftstationen i centrala Laholm är i riskzonen och kan beröra ett antal fastigheter om vattennivån stiger.

I Knäred gick vattnet över brädarna vid reningsverket, vilket innebar att avloppsvattnet släpptes ut i Lagan. Ett problem, men samtidigt bättre än att avloppsvattnet går bakvägen in i fastigheter.

Senare under veckan byggdes 100 meter barriär runt vattenverket i Laholm för att säkra dricksvattnet.

PER LARSSON

Insatsledare Jonas Aronsson kontrollerar barriärerna som räddningstjänsten i Hylte placerat vid vattenverket i Torup.

FOTO: PER LARSSON

Vid stugbyn i Bexet var vattennivån hög, och det lär dröja innan vattnet i Färgensjön sjunker undan.

FOTO: PER LARSSON

Till vänster har en stuga vallats in. Hylte räddningstjänst hjälpte åretruntboende med invallningar.

FOTO: PER LARSSON

Magnus Eriksson vid Halmstads egna lager av barriärer, de kom inte till användning när Nissans nivå sjönk.

FOTO: PER LARSSON

FAKTA

Varning höga flöden

■ Klass 3 varning extremt höga flöden

Extremt höga flöden i vattendrag på en nivå som uppkommer i snitt vart femtionde år. Medför allvarliga översvämningsproblem.

■ Klass 2 mycket höga flöden

Mycket höga flöden i vattendrag

på en nivå som uppkommer i snitt mellan vart tionde år och vart femtionde år. Översvämningsproblem på utsatta ställen.

■ Klass 1 höga flöden

Höga flöden i vattendrag på en nivå som uppkommer i snitt mellan vartannat och vart tionde år. Kan medföra mindre översvämningsproblem.

Källa: SMHI

Pumpar stulna hos Gunvor, 83

■ ”Den här gången blev det för mycket”

Vattnet hade trängt in i källaren hos Gunvor, 83. Det var inte första gången.

Hon har haft vattenpump för att lösa problemet. Har haft.

– De har blivit stulna. Två gånger har jag blivit av med min vattenpump.

■ Någon tredje pump hade inte Gunvor skaffat. Och vem stjal en pump som arbetar för att tömma en villakällare på vatten, undrar Gunvor och fler med henne.

Denna gång blev det akuta problemet svårare att hantera på egen hand. Gunvor är blind sedan ett halvår.

– Jag brukar inte bekymra mig, men den här gången blev det för mycket.

Det är ett antal år sedan hon fick in vatten i källaren senast. De sandsäckar hon då fick är sparade.

– Har varit rädd om dem och satt dem för dörrarna. Men de förslår inte längre.

Så vattnet rann in. Hon fun-

derar inte så mycket över att de saker som står på golven ska bli förstörda, mest skräp och inte av värde för någon annan, säger hon.

Men det är februari och huset behöver värmas upp.

– Jag går ner i källaren två gånger om dagen och kontrollerar att pannan fortfarande fungerar.

SMHI hade utfärdat klass 3-varning för delar av Halland, måndag 24 februari nedgraderades den till en tvåa i Halmstads kommun.

– Vi är inte belastade nu, har två extra brandmän på skiftet och möjlighet att hjälpa till. De här tre personerna har försökt, men klarar inte att lösa sina problem. Vi åker och hjälper dem, sade Tina Nordlund, brandingenjör i beredskap.

Brandmännen Rickard Horvath och Eric Fjellman åkte till Gunvor och hennes granne, Jonas Nilsson till ett annat område där en person hade problem med att Nissans

Två pumpar har stulits hos Gunvor, 83. Nu hjälpte Eric Fjellman och Jonas Nilsson, brandmän från Halmstad, till att pumpa bort vatten på utsidan och även torka upp i källaren så gott det gick.

FOTO: PER LARSSON

höga nivå via en brunn tryckte in vatten i källaren. Utloppet i brunnen, där vattnet nu gick bakvägen, tätades snabbt och Jonas kunde ansluta till de övriga.

Efter några timmars arbete hade det mesta av vattnet som stod utanför Gunvors hus pumpats bort, invändigt pum-

pades vattnet ner till den nivå som var möjlig. Därefter lämnades en pump att gå i den utvändiga brunnen för att förhindra att vattnet steg runt huset igen.

– Hon var jättenöjd, sade Rickard Horvath när bilen rullade tillbaka mot Halmstad.

PER LARSSON

– Förebyggande vårt ansvar

■ Byggde invallning för att rädda produktionen

KNÄRED

Vattennivån i Lagan uppskattades lokalt vara två meter högre än normalt.

Verksamheten i Silvanderssons industri var hotad.

■ – Det här är extremt. I söndags tog vi beslut att valla in, för att klara produktionen, säger vd Kenneth Silvandersson.

Silvanderssons tillverkar insektsfällor. Vi står bakom produktionshallen, dryga tio meter från byggnaden forsar Lagans vatten fram i hög fart.

Vid förra översvämningen 2005 byggdes en invallning, den räckte inte till när vattennivån steg snabbt under lördagen, 22 februari.

Från söndag förmiddag fram till tidig morgonen på måndagen körde lastbilar kontinuerligt fram sand, uppskattningsvis 700-800 ton.

– Vi hade inget val. Förebyggande arbete är vårt ansvar, sä-

Sofia Frindberg

ger Kenneth Silvandersson.

Det måste handla om ett sexsiffrigt belopp i kostnad.

– Det gör det. Samtidigt har också produktionen gått ned. Vi har fått ha personal att säkra inne i lokalerna och att jobba med invallning-

en.

Mattias Johansson, en av drygt 20 anställda, hade jobbat med invallningen i två dagar.

– Det kom in lite vatten i lokalerna innan vi hann börja med invallningen. Nu har invallningen byggts på med en meter och vi får hoppas på det bästa, säger han.

Sofia Frindberg, brandingenjör i Laholm, besökte Silvanderssons under måndagen

Lagan strömmar i högt tempo i bakgrunden. Mattias Johansson diskuterar invallningsarbetet med Johan Silvandersson och Kenneth Silvandersson.

FOTO: PER LARSSON

och det kom i samma veva en leverans med sandsäckar från räddningstjänsten.

– **Ni har jobbat** mycket bra. Täck nu över sanden med plast eller fiberduk så att invallningen inte eroderar, och låt det sedan ligga kvar. Om ni behöver hjälp med pumpar eller liknande får ni ringa, men ring 112 så det kommer rätt väg, var hennes besked.

Lagavägen i Knäred är ett utsatt område vid höga flöden.

Ett företag i närheten fick in vatten i lokalerna, ett flertal privatbostäder hade samma problem.

– I stort sett alla boende längs Lagavägen har egna pumpar. Några har fått låna extra pump av oss under helgen, men då har de köpt nya på måndagen. De sköter sig väldigt bra i området, gör vad de kan, säger Niklas Wilsen, verksamhetschef vid räddningstjänsten i Laholm.

PER LARSSON

Eliasson lärde i Halmstad

■ Lärorikt och intressant.

Det tyckte MSBs generaldirektör Dan Eliasson som på grund av översvämningarna besökte räddningstjänsten i Halmstad för att med egna ögon skaffa sig en lägesbild.

– Det var mycket intressant och lärorikt att få ta del av hur räddningstjänsten samarbetat med länsstyrelse och kommun, och även oss på MSB. Det märks att man har en genomarbetad struktur för hur man hanterar denna typ av händelser och det känns väldigt tryggt, säger Dan Eliasson.

Vad tar du med dig från besöket?

– Det förebyggande arbetet som MSB bidrar till och stöttar med, och som görs bland annat i Halland, behöver fortsätta. Extrema väder kommer dyka upp igen och vi behöver vara väl förberedda.

Hans Ekberg, räddningschef i Halmstad, deltog under besöket.

– Vi har fått god hjälp av MSB, inte minst när det gäller översvämningsbarriärer, sandsäckar och översvämningskarteringar. Jag tycker det är väldigt bra och uppskattat när en myndighetschef gör den här typen av besök och får en ordentlig bild av verkligheten, säger Hans Ekberg.

Översvämningar ska utredas

■ Översvämningarna i Halland, Kronoberg och Blekinge under februari ska utredas.

Det innebär att länsstyrelserna ska dokumentera händelserna och rapportera till MSB.

– Information om hur översvämningar påverkar samhället är ett viktigt underlag för planeringen av förebyggande åtgärder och för att kunna hålla tillräcklig beredskap. Rapporteringen ger också MSB och EU lärdomar så att vi kan kalibrera beslutsunderlag som karteringar och anpassa det stöd som kan behövas, säger Barbro Näslund-Landenmark, som arbetar med naturolyckor på MSB.

Beslutet baseras på EUs översvämningsdirektiv som i Sverige hanteras i förordningen om översvämningsrisker. Medlemsländerna har en skyldighet att rapportera om konsekvenser när större översvämningar inträffar. Länsstyrelserna ska rapportera till MSB inom sex månader.

I maj ska totalförsvaret testas i praktiska övningar i tre regioner.

FOTO: ALEXANDER KARLSSON, FÖRSVARSMAKTEN

Tre svåra prov

■ Stort internationellt intresse för TFÖ

I maj sätts totalförsvaret på svåra prov under stora övningar i tre regioner.

– Det är stort internationellt intresse att besöka övningarna, framförallt det som rör civilsamhället, säger Tord Wahlbeck, MSB, som är civil övningsledare.

■ Totalförvarsövning 2020 (TFÖ) pågår hela året. Men det är i maj som de praktiska delarna genomförs. Försvarsmaktens övning Aurora pågår 9 maj–4 juni, under den perioden kommer totalförvarsövningarna genomföras i tre regioner under några dagar.

– De tre övningarna har ett gemensamt scenario som pågått i flera år och där läget försämrats, tonläget höjts, säger Tord Wahlbeck.

I Sverige har en rad störningar inträffat, mycket pekar mot att oroligheterna ska eskalera. Plötsligt invaderas Bornholm, Sverige går upp i högsta beredskap och Försvarsmakten mobiliserar. Det är kort sammanfattat bakgrunden till de övningar som ska genomföras i områdena Norr, Syd och Gotland.

Krigsfångtjänst, hur Sverige hanterar krigsfångar, och gränsövervakning blir en del av uppgifterna i Norr. I Gammel-

stad utanför Luleå blir hela civilsamhället utsatt, kommun och räddningstjänst får öva under höjd beredskap. Försvarsmakten och Polisens bombskydd är på plats, Livsmedelsverket och Statens Veterinärmedicinska anstalt kommer ta prover.

– Sverige har utsatts för sabotage och fjärrbekämpning. Det här handlar om krigets konsekvenser och i övningen att återta förmågor, såsom räddningstjänst under höjd beredskap.

Även i Järpen, Åre kommun, kommer krigets konsekvenser att övas, där med medverkan av norskt hemvärn. I Storuman övas spärrning/blockering av flygplats.

I Syd genomförs stora övningar i Karlshamn och Revinge. Karlshamn hamnar under eldgivning, strid i bebyggelse, och det ställs stora krav på samverkan mellan alla inblandade. Oavsiktliga skador inträffar och måste hanteras för att skydda befolkningen. Socialstyrelsen och regionen får en tuff uppgift med mängder av skadade som skickas till flera sjukhus.

På Revinges övningsfält utsetts ett fiktivt samhälle för bombangrepp från flyg med mängder av skadade. Det tillförs först regionala resurser,

därefter nationella som MSBs nationella sök- och räddningsstyrka, Swedecs ammunitionsröjare och Polisens bombgrupp. 150 markörer deltar och många måste till sjukhus.

– De skickas till sjukhus i Lund och Malmö, en del kommer rullas ända in till vårdavdelningen. Försvarsmakten och Socialstyrelsen kommer upprätta fältsjukhus, ambulanser från södra och mellersta Sverige medverkar. Från Karlshamn kommer patienter även skickas till Växjö.

På Gotland kommer ett samhälle i norr utrymmas och boende evakueras till södra delen av ön. Det är barn, vuxna, personer med hemsjukvård och funktionsnedsättning, även husdjur.

Gränsskyddet kommer också övas, oroligheter i grannländer kan medföra flyktingström. En hamn spärras/blockeras för att förhindra att den kan användas.

– Vi kanske inte klarar att försvara flera hamnar, utan får välja en. Övningen på Gotland är en stor operation som kräver samverkan. Försvarsmakten kommer genomföra strategiska flygtransporter av tullpersonal till Gotland. Det är nytt att man flyger ut civila inom ramen för totalförsvaret. Det har totalt sett lagts in en mängd moment

som totalförsvaret genomför tillsammans.

Gotlands län har ett regeringsuppdrag att utveckla civil-militär samverkan. Delar av vad man kommit fram till i projektet kommer att testas.

Totalförvarsövningen är omfattande, både personellt och materiellt. Kontinuerligt görs riskbedömningar för att inte kapaciteten att ta hand om verkliga händelser påverkas negativt under TFÖ.

– Det gäller framförallt i Blekinge och Skåne där det kommer samlas mycket folk. Vi har en dialog om hur mycket vi behöver förstärka Rakel för att inte störa ordinarie nät. Händer något har vi reservplaner.

Försvarsövningen Aurora har som mål att flytta armén till södra Sverige för att möta angrepp, det är inom ramen för det som totalförvarsmomenten uppstår.

Från både lokalt och regionalt håll har det framförts önskemål från flera att få medverka i TFÖ.

– Många vill vara med och bidra och det är roligt att se det enorma engagemanget, mycket stimulerande för vårt arbete. Men vi har tvingats avgränsa vilka som medverkar ganska mycket, säger Tord Wahlbeck.

PER LARSSON

FAKTA

TFÖ

■ Norr 11-17 maj

Efter föregående sabotage och fjärrbekämpningar blir hela civilsamhället i Gammelstad utanför Luleå utsatt för krigets konsekvenser. Under avslutande helg större publikt arrangemang. I Järpen, Jämtland, övas krigets konsekvenser liknande i Gammelstad.

I Storuman, Västerbotten, övas spärrning och blockering av flygplats.

■ Syd 16-19 maj

Strid i bebyggelse i Karlshamn. Oavsiktliga skador måste hanteras för att skydda civilbefolkning. Många skadade, sjuktransporter belastar flera sjukhus. Dagen efter övningen stor informations-satsning till allmänheten. I Revinge utsätts ett samhälle för flygbombning. Järnvägsstation förstörd. Transporter till sjukhus, fältsjukhus slås upp, nationella resurser sätts in. Scenariot genomförs två gånger.

■ Gotland 25-31 maj

Ett samhälle på norra Gotland utryms till södra delen av ön. Innefattar allt från människor till husdjur. Gränsskydd övas, oroligheter i grannländer kan medföra ankomst av flyktingar. Spärrning/blockering av hamn för att förhindra tillgängligheten.

Räddningstjänstens krav

REVINGE

Räddningstjänsternas fys-tester är fortfarande nåls-ögat som blivande brandmän ska passera. För lärarna är det en utmaning att fysiskt "formtoppa" studenterna eftersom kraven är så olika.

■ Räddningstjänstens krav på fysisk förmåga hos brandmanen har varit en fråga i flera decennier. I omgångar försökte dåvarande Räddningsverket i olika projekt fastställa objektiva och relevanta krav. Frågan såg ut att vara avgjord när Winternet med vetenskapliga metoder tog fram standardiserade, jämförbara, enkla och könsneutrala tester för att mäta den fysiska förmågan. Winternet-modellen används av många räddningstjänster, ofta i en modifierad form, men blev inte den enhetliga standard för hela landet som förhoppningen var.

Dessutom har de flesta räddningstjänster lagt till egna moment som skapar osäkerhet hos SMO-studenter som söker jobb.

— Man får ofta diskussioner i klassrummet kring tester. Termin ett och två undrar man lite vad det är för tester. Termin tre och fyra är man ute och gör tester och tycker: Oj, där testade man så och där åkte jag ut direkt, säger fysläraren Lasse Carlsson, på MSB i Revinge.

Det fick Lasse Carlsson att tillsammans med kollegan Ulf Ekberg skicka ut en enkät till landets räddningstjänster om vilka fysiologiska tester de har vid anställning. 65 räddningstjänster/förbund svarade. Resultatet blev ungefär vad de väntat, det spretar enormt. Samtidigt tycks det finnas en delvis ändrad inställning. Det ställs inte längre alltid absoluta krav. Man ser till helheten där fysiken är en del.

— **Det genomgående är** att riktvärde återkommer. Du behöver inte springa på 13.15, du kan klara dig om du springer på 14 minuter bara du klarar de andra momenten. Winternet kräver 36 poäng, men det kanske räcker med 30. De har en yrkesbana där de satt en tid, ett riktvärde. Du kan göra den på sju

Ser till helheten

"Det genomgående är att riktvärde återkommer. Det är den stora förändringen på de senaste tio åren."

Lasse Carlsson, fyslärare

minuter om du visar att du jobbar bra. Det kanske är tekniska detaljer som gör att man misslyckas. Det är den stora förändringen på de senaste tio åren skulle jag säga.

En förklaring är att det blivit konkurrens om SMO-utbildade brandmän. När det fanns många sökande kunde man ha absoluta krav.

— I dag slåss man om blivande brandmän. Det är i stort sett en tävling om vem som kan komma ut först med sina rekryteringsdagar.

För de studerande är inte enbart mångfalden av tester ett problem, de måste också lägga tid och pengar på att åka runt till olika räddningstjänster för att göra rekryteringstest. Räddningstjänsten på Gotland har de senaste åren förlagt sina rekryteringstest till MSBs skolor i Revinge och Sandö,

— **Det underlättar** både för dom och oss. Studenterna åker runt väldigt mycket ändå och behöver inte vara hos oss i flera dagar. Vi är väldigt nöjda och tycker det slagit väl ut. Det är alltid lite tryggare att vara i sin egen miljö, lite enklare. Vi blir väldigt effektiva när vi är där, studenterna behöver inte sitta och vänta i flera timmar, de får sin tid och så kör vi, berättar Peter Schöön, Visby, ansvarig för rekryteringen vid Räddningstjänsten Gotland.

Men Gotland är undantaget, i övrigt finns inga centrala eller regionala test.

— Vi som jobbar i ämnet kan tycka det är lite konstigt att man ska ha det på det viset. Det är så mycket tradition. En del säger att de verkligen vill se hur de jobbar, men det skulle man kanske kunna göra på en central plats dit arbetsgivarna kommer. Man bestämmer sig för att den här banan använder vi oss av exempelvis, och så

Landets räddningstjänster ställer väldigt olika krav på sina blivande brandmän. För fyslärarna är det en första anställning. — Vi vill att de kopplar de träningsmålen till kraven räddningstjänsten ställer, säger

kör vi den banan allihop. När en arbetsgivare säger att jag är intresserad av dig är motivationen större att lägga pengar på att resa dit.

Trots att det kan ses en trend mot helhetsbedömning snarare än absoluta krav finns det fortfarande de som kräver att den sökande kan springa under en viss tid och klara ett visst antal repetitioner i bänkpress.

— Det är väldigt många som lägger pengar på att resa dit, blir tidigt bortsållade och får inget jobb. Vid ett vanligt ansökningsförfarande har man 20 sökande och väljer ut fyra som går vidare, man kallar inte alla 20.

— Ta Uppsala som körde Cooper-testet. De som inte klarade det fick åka hem direkt. Man åker till Uppsala, springer i 15 minuter och sen får man åka hem. Jag har en student,

han missade en repetition i bänkpress och blev utslagen. Vet inte om det är så seriöst. Man kan tycka att de borde ha ungefär samma grundkrav. En 22-åring är ju inte färdig. Det är med SMOare som med snickare eller undersköterskor, det här är en yrkesutbildning som lägger en grund och där ingår fysiken.

Han understryker att fysikkrav är viktiga, yrket kräver hög fy-

en utmaning

utmaning att göra individuella träningsprogram för att SMO-studenterna ska komma i fysisk form för sin fysläraren Lasse Carlsson.

FOTO: GUNNO IVANSSON

sisk arbetsförmåga och den kan tränas upp.

— **Det absolut viktigaste** är att du har träning som en livsstil som är naturlig för dig. Din kropp ska hålla för de fysiska belastningarna ett helt arbetsliv, och då går det inte att gå på hundra procent i många operativa insatser, då är risken stor för överbelastningsskador.

Under många år fanns en för-

ening för de som arbetade med fyskrav och träning, Rit, räddningstjänstens idrotts- och testledare. Lasse Carlsson har planer på att återuppväcka föreningen, men i form av ett nätverk.

— **Vi har tänkt oss** att nätverket har årliga träffar på skolorna. Där kan vi diskutera utmaningar kring anställningar, hur vi jobbar med att få SMO-studen-

terna anställningsbara fysiskt, vilka förmågor är det ni vill ha, vad som behöver tränas på. Få till någon form av enighet.

— Vid träffarna ska deltagarna också beredas möjlighet att träffa SMO-klasserna, göra lite reklam för sig och berätta om sina anställningsförfaranden, säger Lasse Carlsson.

GUNNO IVANSSON

Innan SMO-studenterna ska ut på sina anställningar genomförs tester som ska ligga till grund för att sätta mål för den fortsatta träningen. Fysläraren Lasse Carlsson, går igenom testerna med Anton Bergström, Hudiksvall och Lisa Erson, Eksjö.

Emilie Andersson, Malmö, tränar marklyft som är den viktigaste träningsrörelsen för att utveckla grundstyrka och arbetsrelaterad funktion. Rörelsen belastar i stort sett alla kroppens muskler.

Benstyrka är grundläggande för många arbetsuppgifter i brandmannayrket.

Bänkpress är ett moment i det så kallade Winternet-testet, det handlar mer om många repetitioner än maxstyrka.

Fyskraven är den stora sn

REVINGE

Termin två på SMO-utbildningen till brandman är räddningstjänsternas fys-tester den stora snackisen bland studenterna. Under hösten åker studenterna runt i landet för rekryteringstester och återvänder med eftertraktad information.

— Den här räddningstjänsten gör så här. Jaha, men den här gör så här och så här. Det är mycket jämförelser mellan olika ställen. Lärarna har också åsikter om hur det sköts, säger SMO-studenten Gabriel Carlfrjord, Linköping.

Snacket och erfarenhetsutbytet gör också att det skapas rykten om räddningstjänsterna som rangordnas baserat på fystesten.

— **Man undrar** vad det är för supermänniskor räddningstjänsten vill åt. Jag skulle aldrig få för mig att söka Höganäs eller DalaMitt, säger Samantha Barath, Tibro.

Samtidigt har SMO-studenterna märkt att räddningstjänsterna inte alltid är stenhårda på att kraven uppfylls. Storgöteborg är en räddningstjänst som har rykte om sig att ha tuffa krav.

— Jag var där två dagar och det var bra för då fick man mycket tid. Första dagen fick jag göra intervju, stege och stresstester. Tror att de kollade mycket hur man fungerar i gruppen för vi var alla 30 samtidigt. Andra dagen var det fys-tester, Coopern, bänk, haklyft, rodd och greppstyrka. Jag nådde inte alla men fick ändå erbjudande. Klarade bara 32 upprepningar på bänkplassen och det hade man hört innan att de var ganska hårda med, säger Axel Rosenkvist, Karlstad.

Många passade på att göra testen när Gotland kom till skolan.

— Jag gjorde Bergslagen, Gotland och Höganäs. Höganäs gjorde jag för jag hade tänkt göra praktiken där och var lite nyfiken på vilka tester de har. När jag gjorde Gotlands fyttest var jag sjuk, genomförde och var inte bäst, men fick jobbet ändå. I Bergslagen var jag frisk, men kan satsa alla mina pengar på

att jag var absolut sämst på fys-testerna ändå fick jag jobbet. Jag hade två slag från maxpuls men gav inte upp så jag tror det betyder nånting. Sen hade de ett verkstadstest, man skulle bygga en grej, visa lite färdighet med verktyg och hur skyddsutrustning funkar. Man skulle resa stegar, koppla slangar och intervju. Det var inte bara nu kör vi Winternet och sen snackar vi lite. Det var jättebra för mig som inte var den starkaste för de andra grejerna gjorde jag väldigt bra. Och jag antar att det ändå gav ett ganska bra helhetsintryck, säger Frida Heed Malmquist, Örebro.

De konstaterar att räddningstjänsterna fokuserar på olika saker. Vissa lägger stort fokus på den fysiska förmågan medan andra lägger stor vikt vid personlig lämplighet.

— Jag märkte när jag var på mina anställningstester i Attunda, Södertörn och Storstockholm, att hos Storstockholm var det väldigt mycket fyskrav. Storstockholm ville inte ha mig, men jag kom in på Attunda och Södertörn så jag är ändå nöjd. Det blir Attunda, säger Patrick Westergren, Stockholm.

Gabriel Carlfrjord, Linköping, tycker att Räddningstjänsten Östergötland hade ett bra upplägg.

— Jag har sökt och ska jobba på Räddningstjänsten Östergötland i sommar. De gör det jättebra. Man får komma på intervju, göra rullbandstestet och en arbetsrelaterad bana med moment som man ska kunna. Dels ser de det tekniska att man kan hantera utrustningen och att det finns lite styrka och uthållighet. På intervjun sa de även: förbered en tio minuters presentation. De har med att man ska kunna prata inför folk och då ser de vem man är, säger Gabriel Carlfrjord.

De ställer sig frågande till att testerna är så olika.

— Det känns orimligt, för jag kommer att jobba lika hårt som brandman på Gotland som jag gör i Storstockholm. Gotlands krav klarar jag när jag är sjuk men Storstockholms skulle jag aldrig ens få för mig att söka för det klarar jag inte, men det är

Gabriel Carlfrjord, Linköping, Axel Rosenkvist, Karlstad, Frida Heed Malmquist, Örebro och Patrick Westergren
— Alla som fått jobb är otroligt taggade. Det spelar ingen roll vilka tester man ställts inför, blir man godkänd v

Tuffa krav

”Man undrar vad det är för supermänniskor räddningstjänsten vill åt.”

Samantha Barath, Tibro

exakt samma jobb som jag ska göra, säger Frida Heed Malmquist, Örebro.

— En av räddningstjänsterna jag var hos hade kravet 4,5 på

rullbandstestet och jag frågade varför de inte har 5,6 som alla andra? Jag fick till svar att det är lagkravet och skulle vi höja tror jag att det är flera här på statio-

nen som inte skulle klara det, berättar Gabriel Carlfrjord.

De saknar också vissa saker i testen.

— Det är det är typ inga som har ett sjukvårdstest. Jag har bara hört talas om en räddningstjänst som har att man ska lägga ett första förband.

Samtidigt är de överens om att fystesten är viktiga och måste finnas.

— Det spelar ingen roll hur

ackisen

Stockholm, har alla fått sommarvik och ser fram emot första jobbet. Vill man bara ut och jobba, säger Axel Rosenkvist.

duktig du är på sjukvård och personkontakt, kan du inte bära ett klippverktyg vid en trafikolycka spelar det ingen roll, säger Gabriel Carlford.

De tycker räddningstjänster borde genomföra sina anställningstester under samma period. Den räddningstjänst som lämnar besked först kanske inte är förstahandsvalet.

— Jag var i Linköping i november och fick jobbet. Då hade jag sökt Jönköping och de kall-

lade mig till test för två veckor sedan, berättar Gabriel Carlford.

Men nu har de anställningstesten bakom sig och har fått ett sommarvik.

— Alla som fått jobb är otroligt taggade. Det spelar ingen roll vilka tester man ställts inför, blir man godkänd vill man bara ut och jobba, säger Axel Rosenkvist.

GUNNO IVANSSON

Tuffa fyskrav skrämmer bort sökande

Rykten bland SMO-studenterna sprider sig snabbt och vissa kårer har fått ett rykte om sig att ställa så tuffa krav att det är ingen idé att söka sig dit.

■ — Med tanke på att våra tester blivit mytomspunna är det nog läge att vi åker till skolan, pratar med eleverna och dämpar farhågorna.

Det säger Magnus Wijk, avdelningschef på räddningstjänsten i Halmstad. Deras rekryteringstest är ett av flera som blivit omtalade bland blivande brandmän. Grundkravet är Guldbojen och ett godkänt åldersrelaterat rullbandstest med den högre hastigheten 5,6 km/tim. Det kravet har många men det är den arbetsrelaterade banan som uppmärksammats.

— Det är roligt att de pratar om Halmstad, men inte att banan blivit mytomspunnen, för vi tycker inte den är så farlig som den framställs. De flesta säger efteråt att den här banan var riktigt bra, men innan är de väldigt nervösa för de har hört så mycket om den.

Han tycker överlag att testet fungerar bra, de är samma för heltid och Rib (deltid).

— De flesta SMO-studenter klarar allt, men man kan bli förvånad att det fallerar i rullbandstestet och badhuset och någon enstaka på den arbetsrelaterade banan. Senast i förra veckan hade vi Rib-rekrytering och 7 av 8 klarade testerna. Rib-personalen har aldrig hållit på med nåt brandrelaterat innan, medan SMO ändå tränat i två år.

Alla moment har en maxtid som enligt Magnus Wijk är väl tilltagen och understryker att det absolut inte handlar om att vara snabbast. Däremot ska man vara godkänd på alla moment. Halmstad jobbar mycket med information innan rekryteringen och har tagit fram filmer som publiceras i sociala medier. Där kan sökande se vad som kommer

Måste lägga ner sig
”Vill du bli advokat får du plugga hårt, vill du bli brandman får du träna lite fys.”

Johan Eriksson, DalaMitt

att hända under rekryteringsdagen.

— På filmerna finns alla moment så inget ska vara hemligt för den sökande som kommer hit. Vi behöver inte spä på nervositeten, säger Magnus Wijk.

Tidigare hade storstadskåren rykte om sig att ha de tuffaste kraven, nu är det snarare lite mindre kommuner som har höga krav.

— Jag har också noterat den trenden. Personligen tror jag att på en mindre station har man mindre utrymme för att någon faller utanför ramarna, gruppen måste vara jämnare, säger Jonas Hemert, brandmästare och fysansvarig vid Höganäs räddningstjänst.

Även Höganäs har fått rykte om sig för tuffa anställningskrav.

— Vi har relativt tuffa uttagningstester, men det är egentligen inte så mycket krav. Det egentliga kravet är rullbandstestet och det andra blir en helhetsbedömning. Vi har en arbetsrelaterad bana med en maxtid. Jag upplever att det är ovanligt att man inte klarar miniminivån, säger Jonas Hemert.

En annan ”mytomspunnen” räddningstjänst i sammanhanget är DalaMitt.

— Vi har relativt tuffa krav, men inte ouppnåeliga. Jämfört med för 20 år sedan är testerna helt öppna, de finns på hemsidan och det är bara att plugga på. Vill du bli advokat får du plugga hårt, vill du bli brandman får du träna lite fys. Sköter man hemläxan är det inte så höga krav, säger

Johan Eriksson, fysansvarig i DalaMitt.

I Falun har man vattendykning men alla testas inte för dykning, grundnivån är godkänd för ytlivräddning.

— Simningen är erkänt tuff och några faller på rullbandstesten. Den arbetsrelaterade banan handlar mer om att visa att man vill slita och genomföra den.

Han ser trender i samhället mot mer stillasittande och fel träning som förklaring till att en del misslyckas. Många tränar helst på gymmet och glömmer att träna upp konditionen.

— Jag började 2003 och har haft hand om testverksamheten sedan 2006. Då var det bara att fylla i rullbandsprotokollet och alla knallade igenom utan problem. Men för varje år blir det lite sämre, fler som inte klarar och fler som väljer att inte söka för att de inte klarar det. Har du problem med rullbandstester släpar du resten av dagen, både med löpningen och arbetsrelaterade banan. Har du en bra nivå på konditionen klarar du det mesta.

DalaMitt är också medvetna om att rekryteringstesterna fått ett rykte om sig.

— Jag har fått höra att det är de som inte söker oss för att vi har för höga simkrav och därför har jag lagt till på hemsidan att vi gör en bedömning av helheten, att man inte behöver klara alla moment.

Misslyckas man i något moment, till exempel rullbandstestet, kan man få träna upp sig och komma tillbaka om man i övrigt visar sig vara lämplig.

— Vi har ett grundkrav och vill att folk ska komma förberedda och ha satsat målmedvetet på det här under några år. Att man ser det mer som en utmaning än ett berg. Fysen är 20 procent och resten är lämplig person, säger Johan Eriksson.

GUNNO IVANSSON

Nån har ringt och sagt hu

SKÖVDE

Räddningstjänsten Östra Skaraborg har valt en egen väg vid rekryteringen av brandmän. Enda fyskravet är rullbandstestet.

— Det har väl ringt nån räddningschef och förklarat hur jävla dumma vi är, säger Robert Zeidlitz, operativ chef.

■ Det är inte alla i Räddningstjänst-Sverige som uppskattar att Östra Skaraborg tummar på hårda fyskrav i förstälaget. Samtidigt finns det de som är positiva. Uppmärksamhet har det väckt.

— Reaktionen lyder allt från ”Å vad intressant, får vi komma och besöka er?” till ”ni är ju helt talanglösa”. Jag säger inte att det här är en modell som passar andra, men vi har sett ett bra resultat och vill fortsätta med den.

Östra Skaraborg har gått ifrån den traditionella modellen med tuffa fystest i en eller två dagar av flera anledningar.

— Dels är SMO-utbildade brandmän en bristvara. När vi sökte folk för en fem-sex år sen var det en kö här ute på 50-100 personer. Då kunde man välja den som sprang fortast eller hoppade längst. Dels har vårt uppdrag ändrats, vi har ett bredare uppdrag och behöver se till en allsidighet hos de vi ska anställa, säger Robert Zeidlitz.

Det fystest som görs i Östra Skaraborg är ett åldersrelaterat rullbandstest som man ska gå i sex minuter med en hastighet av 5,6 km/tim och åtta graders lutning. Det är inte alla som klarar det, men det behöver inte betyda tack och adjö.

— Är det en individ som vi känner att den här vill vi ha så ser vi till att han eller hon klarar det. Vi har utbildade fystränare som vet hur man ska träna så på tre månader löser vi det.

Östra Skaraborgs-modellen innebär att alla nya brandmän tas in via sommarvikariat, ingen heltidsbrandman anställs direkt från SMO-utbildningen.

— Vi tror att de brandmän som staten har utbildat är tillräckligt bra för ett semestervikariat. De är här i tre månader och under den tiden har vi möjlighet att känna på hur de

Egen modell

”Jag säger inte att det här är en modell som passar andra, men vi har sett ett bra resultat och vill fortsätta med den.”

Robert Zeidlitz, Östra Skaraborg

fungerar fysiskt, tekniskt, socialt och vilka ambitioner de har. När man hittat rätt individ som fungerar i vår organisation har vi alla möjligheter i världen att rätta brister i den fysiska förmågan. Vi har tid, kunskap och utrustning för att hjälpa dem med fysisk träning på ett bra sätt.

Efter en intervju kommer de in på tre månaders vikariat. De är med på insatser, bor och lever med personalen.

— Under den här perioden får man också feedback från våra styrkeledare att du behöver ta lite mer plats socialt, köra lite mer styrketräning eller vad det kan vara. Vi gör avstämningar två gånger under semesterperioden. Det blir en väldigt bra helhetsbedömning och i september kan vi säga hur den här individen är.

Östra Skaraborg har genomgått något som närmast kan liknas vid ett generationsskifte. Under en period har det anställts 5-7 nya brandmän per år, nu är det nere på 2-3 per år.

— Under sju år har vi bytt ut mer än halva heltidsorganisationen på två stationer, Skövde och Mariestad. Det kommer in nya individer med ett annat tänk som vi kan påverka på ett annat sätt, men vi ska också vara ödmjuka inför att en otrolig mängd erfarenhet och kunskap lämnat oss.

Trots att man är nöjd med rekryteringstesterna diskuteras en utveckling.

— Vår ambition är inte att förändra vägen in, däremot att rullbandstestet kombineras med arbetsrelaterade övningar och det tillsammans med alla i arbetsgruppen. Vi ska inte fokusera på den som söker jobb, som redan är i underläge och gör allt i sin makt bli anställd. Det är arbetsgruppens förmå-

— Vi har valt en modell där vi tänker och tror att de brandmän som staten har utbildat är tillräckligt bra för att hur de fungerar fysiskt, tekniskt, socialt, vilka ambitioner de har. Skulle det finnas brister i den fysiska förmågan i Östra Skaraborg.

ga att lösa en uppgift som ska provas.

Modellen öppnar möjligheter för kvinnor och där ligger Östra Skaraborg bra till även om Robert Zeidlitz gärna skulle sett att man anställt ännu fler kvinnor.

— Jag har intervjuat många presumtiva brandmän de senaste fem åren och den första

frågan en kvinna ställer är: vilka fysiska krav har ni? Vid en av de senaste rekryteringarna fick en kvinna berätta om sina styrkor och svagheter. Hon hade inte gjort så bra ifrån sig på Cooper-testet. Du kan vara lugn sa jag för vi åker brandbil ut på larm, vi springer inte dit. Om hon missat 15 sekunder på Cooper-testet så är det inte av-

görande för om hon blir en bra brandman i framtiden.

Den enkätundersökning som Lars Carlsson, fyslärare i Revinge gjort, visar att det är stora skillnader på vilka krav som ställs runt om i landet. Det har diskuterats om det inte borde finnas någon typ av regionala eller nationella tester som fast-

Ur dumma vi är

göra ett semestervikariat hos oss. De är här i tre månader och under den tiden har vi möjlighet att känna på an har vi alla möjligheter i världen att rätta till det, säger Robert Zeidlitz, operativ chef räddningstjänsten

ställer en miniminivå som alla räddningstjänster kan ställa sig bakom. Robert Zeidlitz är tveksam och frågar sig om inte miniminivån redan är avklarad genom SMO.

— En utbildning som staten säger är lämplig borde vara tillräckligt bra kunskapsmässigt. Det borde vara tillräckligt väl presenterat vilka fysiska krav

som ställs på en brandman och att de har fått testa arbetsmoment. Sen ska väl den egna individen känna att det här behöver jag lösa för att klara min framtida uppgift.

Några räddningstjänster har till exempel vattendykning och då ställs det andra krav.

— Jag är inte helt hundra på

att centrala tester är rätt väg att gå. Vi har i alla fall hittat en modell som funkar för oss. Vi hävdar inte att vår modell är framtiden för svensk räddningstjänst, men vi hävdar att det fungerar för oss. Vi är jättenöjda med modellen och de vi anställt.

GUNNO IVANSSON

Bära slangkorg och snickra fågelholk

Det ställs mycket olika krav vid anställning av en brandman beroende på vilken räddningstjänst som rekryterar. Och det är inte alltid storstadskåren som ställer de tuffaste kraven.

■ Den enkät som Lars Carlsson, fyslärare i Revinge, ställde till landets räddningstjänster visar på en stor variation, för att inte säga fantasi-rikedom i kraven på den som ska bli brandman. Många kör den så kallade Winternet- eller Storstadsmodellen, rena fystest som är snarlika. Ofta i kombination med en bana, ”varvet”, med arbetsrelaterade uppgifter. Dessa banor varierar stort och kan ta från ett par minuter upp till en halvtimme att genomföra.

Ett vanligt moment är att bära slangkorgar. En räddningstjänst kan kräva att två slangväskor med 42 mm smalslang som väger cirka 16 kilo var ska bäras 75 meter. En annan att två grovslangväskor med 63 mm slang ska orka bäras 200 meter. En tredje att två slangväskor a 25 kilo ska bäras 100 meter utan att ”sätta” ner, medan en annan kår kan tillåta sex nedsläpp.

Andra vill att den som anställs ska kunna släpa lastbilsdäck eller med hjälp av en slägga flytta traktordäck 2 meter med högst 100 slag.

Ett annat vanligt förekommande arbetsrelaterat moment är släpa docka. Vikten varierar liksom sträckan. I vissa delar liknar det en ”Robinson-tävling”:

■ En person på minst 90 kg ska kunna släpas 50 meter med rikttningsändring.

■ Dra 70 kg docka 20 meter.

■ Släpa 100 kg docka ca 50 meter på tid.

■ Axelpress, lyfta dockan ovanför huvudet från famnen 10 gånger.

Många har ett 3 000 meter långt löptest, det så kallade Cooper-testet. Maxtiden varierar och är ofta 13.15 sekunder medan någon accepterar upp till 15 minuter.

Kravet på simkunnighet varierar från simborgarmärket till avancerade sim- och dykövningar. Ett vanligt krav är Guldbojen.

Behöver alla ”Få ansökningar och brist på personal, vi kan inte sätta några gränser utöver rullbandstestet då vi behöver all nyanställning.”

Enkät svar från räddningstjänst

Många vill upptäcka klaustrofobi och höjdskräck. Dessutom finns en bred flora av test från de enklaste av praktiska färdigheter till mer udda krav:

■ Snickra en fågelholk på 20 minuter

■ Bygga en legobil på tid och samtidigt svara på frågor från instruktören

■ En arbetsrelaterad bana i bastun (100°C) med uppgift att rulla slang i mörker

Den avslutande frågan i enkäten var syftet med testerna och ett genomgående svar är att man säger sig inte fästa jättestor vikt vid alla fystest. Man talar om riktvärden, ser till helheten och att intervjun många gånger är avgörande.

”Vi ser till helheten och genomförandet mer än till gränsvärden. En person som gör sitt yttersta efter bästa möjliga förmåga samt visar på en god återhämtning är godkänd.”

”Vi har valt att använda riktvärden då vi vet att vissa moment kan vara exkluderande.”

”Egenskaper som vi efter-söker är bland annat samarbetsförmåga, stresstålighet, empatisk förmåga och jämställdhets- och mångfalds-medveten.”

”Dom som misslyckas gör oftast det på Cooper-testet. Vår bedömning är att de sökande har för dålig kondition och inte är vana att ta ut sig.”

Flera efterlyser mer enhetliga test:

”Jag såg helst att regler hur tester ska se ut kommer från MSB så att det blir lika för hela landet, och gör det lättare för oss att rekrytera kvinnor. Idag kan alla lägga sig på vilken nivå de vill.”

Comfort Zone. Ready makes (vardagliga föremål) samt ljudverk är konstsalongens beskrivning.

FOTO: LILJEVALCHS

Krislåda blev konst på Liljevalchs vårsalong

Innehållet för en krislåda mitt i utställningen på Liljevalchs vårsalong i Stockholm?
Jovisst, men ingen kampanj från MSB – utan ett av konstverken på salongen.

– Jag ser nog egentligen verket som en aning dystopiskt. Avvecklingen av statliga förråd med livsmedel har gjort att ännu en sak är individualiserad – beredskapsvalet, säger konstnären Josef Mellergård.
På en kvadratisk yta på golvet är konservburkar, vattendunkar, spritkök, med mera placerade. Installationen ackompanjeras av en röst som sjunger duett med ”Hesa Fredrik”, signalen för viktigt meddelande till allmänheten.
– Verket är ganska öppet för olika tolkningar och reflektioner, men själv tänker jag på Tranströmers dikt ”Schubertiana” när jag ser på det. Detta om tillit och vad som verkligen är värt vårt förtroende. För

I krisens spår
”Den intressanta frågan kanske inte är om krisen kommer, utan vad som händer efter att krisen kommit? När maten är uppäten och bränslet är slut, då måste vi trotsa vad det må vara där ute.”

Josef Mellergård, konstnär

den intressanta frågan kanske inte är om krisen kommer, utan vad som händer efter att krisen kommit? När maten är uppäten och bränslet är slut, då måste vi trotsa vad det må vara där ute, hitta andra och tillsammans hitta svaret på frågan vad som händer efter krisen, beskriver Mellergård sin installation, kallad Comfort Zone.
När Mellergård reflekterar över idén till verket konstaterar han att mycket kan spåras i hans oro och nervositet inför att bli pappa.

– Det är så mycket man uppmannas göra inför ankomsten, så mycket tillit som måste läggas på att allt faktiskt kommer gå vägen. Jag jobbade därför med beredskap på ett lite mer allmänt plan.
Josef Mellergård sökte kunskap via bekanta, frågade om tankar och strategier kring beredskap.
Svaren han fick handlade om allt från packade väskor på grund av hotbilder till destillerat vatten i dunkar. Han gjorde en serie målningar utifrån det material som kom in. Och

så kom idén om installationen.
– Jag kollade de listor som MSB och även Livsmedelsverket har och insåg att jag saknade en del av det som rekommenderades. Så dels blev det ett lite halvhjärtat försök till egen beredskap och dels grunden för ett konstverk. Veckan innan jag visade verket första gången damp pamfletten ”Om krisen eller kriget kommer” ned i alla brevlådor – ett lyckligt sammanträffande får man väl säga, säger Josef Mellergård
■ **Kan det ses som ett verk av den tid vi lever i?**
– Definitivt, säger Josef Mellergård och tillägger:
– Jag tänker att det är ganska sorgligt med dom här sakerna som ligger i ett organiserat rutnät för en ensam persons kortvariga överlevnad. Kanske det är det duetten med hesa Fredrik egentligen handlar om? En klagovisa eller sorgsång av något slag.
PER LARSSON

Spänning på brandstationen

■ Sugan på en spänningsroman där huvudscenen är en brandstation?
Boken ”Den röde hanen”, författad av Anna Granlund, handlar om en utryckningsstyrka på Östermalms brandstation i Stockholm. Märkliga händelser, många gånger livsfarliga, drabbar styrkan. Särskilt utsatt är brandmästaren Stefan Berg. Vill någon skada honom?
I sin roll som brandorsaksutredare blir brandingenjör Jessica Frank inblandad, hon och Stefan Berg söker svar på frågorna.
Den röde hanen är den första delen i en serie böcker om livet på Östermalms brandstation.
Boken släpps 2 april (förlag: Southside stories) ca pris 199 kr (inbunden).

Fria utbildningar om informationssäkerhet

Två interaktiva webbutbildningar inom informationssäkerhet erbjuds gratis av MSB under året.
■ Operativ informationssäkerhetskurs – en introduktionsutbildning till informationssäkerhet.
Ger förutsättningar för att utveckla grundläggande kunskaper om vad informations-säkerhet innebär och hur man arbetar med informations-säkerhet. Inga förkunskaper krävs.
■ Taktisk informationssäkerhetskurs – om riskbaserat och systematiskt informationssäkerhetsarbete.
Vänder sig till personer som har informationssäkerhetsarbetet som huvuduppgift i organisationen. Grundläggande förkunskaper en förutsättning.
Utbildningarna nås via: www.msb.se/sv/utbildning--ovning/alla-utbildningar/

Konferens om klimatanpassning

■ En konferens om klimatanpassning för kommunal räddningstjänst arrangeras 6 oktober i Karlstad.
MSB arrangerar i samverkan med räddningstjänsten Medelpad och Räddsam Västra Götaland.
Mer information inom kort på msb.se

Värnar om bygden

TYSTBERGA · Det lokala räddningsvärnets har blivit en viktig del av det sörmländska samhället Tystberga. Engagemanget är ett exempel på den frivillighet bland allmänheten som staten hoppas ska skärpa Sveriges beredskap.

■ – De är på larm, en djurlivräddning neråt kusten.

Beskedet när Tjugofyra7 kliver in i den gamla bilverkstaden i Tystberga är något överraskande, men talande.

För, det är knappast tyst kring det här värdet. Tvärtom. Larmen är många, detta är dagens andra får vi veta.

2019 hade man 85 uppdrag, året innan var de nästan 140. Ändå – värdet i Tystberga är helt frivilligt, organiserat som en förening som samlar in sina egna pengar och köper sin egen utrustning. Exempelvis de begagnade fordonen; tankbilen, pick-upen och bas-bilen som plötsligt backar tillbaka in i vagnhallen efter utfört uppdrag – att hämta upp en nödställd hund ur ett gammalt gruvhål.

– Det är en självklarhet att vara med, konstaterar Mats Lundberg som är operativt ansvarig för verksamheten.

”Den som är hemma och kan, åker” förklarar gänget och hävdar att det trots den frivilliga – men ständiga – beredskapen bara någon enstaka gång genom åren hänt att ingen alls i gruppen har kunnat ge sig iväg.

På dagtid är det glesare i värdet, men skiftarbetarna och ortens pensionärer håller ställningarna.

Det tar cirka sju minuter innan styrkan har samlat sig för att lämna stationen och man åker på allt från bränder till suicidlarm och hjärtstopp.

Ett vanligt uppdrag är att köra den kurviga landsvägen upp till E4 när något inträffat där. Det är också gott om sjöar och kust i området, som sträcker sig närmare tio mil från norr till

söder. Räddningsbåten står redo på släpet i vagnhallen där den återvändande styrkan nu klivit ned från bilen.

Och medan eftermiddagen övergår i kväll vankas kaffe och vetelängd i rummet strax intill.

Det var ilska som låg bakom bildandet av räddningsvärdet i Tystberga. 2003 hade man samlats i bygdegården där räddningschefen lämnade beskedet – den dåvarande kåren skulle läggas ner.

Stämningen då beskrivs som hätsk. Medan räddningschefen ska ha smittit ut bakvägen tog invånarna saken i egna händer. Med en gammal Scania man fick arva när kommunen drog sig tillbaka bildades föreningen som nu samlar 500 ortsbor och företag.

– Uppskattningen som invånarna visar vid öppet hus tre-fyra gånger om året och de tillställningar som värdet medverkar i är en viktig förklaring till att man blir engagerad, förklarar Mats Lundberg.

Det händer också att det blir tårta. Pernilla Roos är en av värdets tretton medlemmar. Hon flyttade till Tystberga för ett och ett halvt år sedan och bor nu bara några minuter från stationen.

– Jag har velat bli brandman sedan jag var jätteliten, säger hon och berättar att hon sökte till den kommunala räddningstjänsten för femton år sedan.

– Då ansåg de att jag var för ung. Sedan fick jag barn och sedan hände allting, men när jag flyttade hit fick jag chansen. Det är kul, både att man får göra en insats och hjälpa till. Och

Det larmar ofta i Tystberga. När Tjugofyra7 kom på besök var räddningsvärdet vana att rycka ut. 2019 hade räddningsvärdet 85 larm, året innan nästan 140. R

Respons

”Uppskattningen som invånarna visar är en viktig förklaring till att man blir engagerad.”

Mats Lundberg, Tystberga räddningsvärd

Pernilla Roos har alltid velat bli brandman. Drömmen gick i uppfyllelse när hon flyttade till Tystberga.

FOTO: ANNA HÅLLAMS

hela det här gänget, det är bra stämning och ett bra sätt att komma in i samhället när man kommer utifrån, säger hon.

Den ständiga jouren när hon är ledig tycks inte vara några problem.

– Man vänjer sig. Vet man att man inte kan åka så sätter man ju inte på larmet. Det är bara

te på djurlivräddning. Håkan Kristoffersson, Pernilla Roos, Mats Lundberg, Conny Bohm, Sören Skog och Johannes Sundström är räddningschefen i Sörmlandskusten konstaterar att värnet är viktigt för redundansen.

FOTO: ANNA HÄLLAMS

någon enstaka gång jag varit tvungen att hoppa av.

Patrik Kullman som är chef för Sörmlandskustens räddningstjänst, med fyra kommuner i samarbetet, är mycket positiv till räddningsvärnet i Tystberga.

– De är en väldigt viktig resurs. Det är ingen tvekan om att värnet gör nytta, ibland som förstärkning, ibland hanterar de händelser självständigt. Vi har en ganska bra koll på vad de kan genom våra gemensamma övningar höst och vår.

– Vid de händelser värnet bemannar fordon för att åka mot räddningsinsatser minskar övrigt resursbehov, och sannolikheten att just värnet kommer fram först är ganska stor. Det skapar den redundans vi behöver i vår organisation men innebär inte att man kan göra besparingar, förklarar han.

Sörmlandskustens räddningstjänst är inne i ett arbete med att göra satsningar på värnen och kommer att höja ambitionsnivån när det gäller de fyra värn som finns i organisationen. Det handlar om att öka och utveckla övning-

**Snabba
”Sannolikheten att just värnet kommer fram först är ganska stor. Det skapar den redundans vi behöver.”**

Patrik Kullman, räddningschef Sörmlandskusten

arna och att stötta med utrustning, samt förbättra de personliga villkoren för personalen i värnen.

– Värnen är en resurs som ger väldigt mycket för ganska lite pengar.

Patrik Kullman bedömer att frivilligheten kommer att öka, och tror att den kommunala räddningstjänsten kan underbygga allmänhetens intresse.

– **Det frivilliga engagemanget** finns. Sjöräddningssällskapet, SMS-livräddare och Missing People, de blir ett allt viktigare inslag i det totala skyddet. Vi kan stå med kompetens, utbildning, stöd och faktiskt använda resurserna, lyfta dem och visa vilken nytta de gör. Vid många larm är de först och det kommer någon form av hjälp, även om det är en medmänniska. Jag är verkligen glad över deras engagemang.

I Tystberga är kaffet runt fikabordet intill vagnhallen snart urdruckat, men beredskapen, den tar medlemmarna i räddningsvärnet med sig hem. I kväll, liksom alla andra kvällar.

JOHAN WANGSTRÖM

Inte längre undanskymda

De frivilliga räddningsvärnen har i många år haft en tämligen undanskymd roll.

Fram till nu, menar Göran Nilsson, ordförande i förbundet Sveriges frivilliga brandkårer som organiserar drygt 70 av landets uppskattningsvis 140 värn och frivilligbrandkårer.

– Jag känner att det är stor skillnad. Förut fick vi kämpa för att få vara med på möten, nu är det ett intresse, säger han och tror att de senaste årens skogsbränder och karavaner av förstärkning från utlandet är förklaringen.

– Antalet armar och ben har minskat medan räddningstjänstens uppdrag har ökat. Det saknas folk.

Göran Nilsson tror dock inte att frivillighet är lösningen på deltidskårernas rekryteringsproblem, men ett alternativ till att lägga ner i små orter och på landsbygden.

– Det är bättre än inget alls. Vi kanske får stå ut med att vi inte kan garantera att någon kommer på fem minuter, chansen är ändå stor att det kommer folk. Att slippa det vanliga oket med beredskapsdygn som deltidspersonal har tror han kan sänka tröskeln och få fler att engagera sig.

Göran Nilsson ser också ett värn eller en frivillig brandkår som en naturlig trygghetspunkt i händelse av andra påfrestningar än bränder. En plats där man kan få analog information, till exempel.

– Det kommer att öka, säger han om utvecklingen och beskriver hur flera nya värn startats under senare år.

– Nu underlättar MSB verksamheten men den kommunala verksamheten har i många fall svårt att ta till sig fördelarna med frivilliga brandkårer och värn. Det är när det uppkommer bränder på landsbygden och extraordinära händelser som frivilligkårerna märks, då behövs närheten och fler armar och ben.

JOHAN WANGSTRÖM

Persedelvård efter insats. Johannes Sundström får hjälp av Sören Skog och Pernilla Roos att spola stövlarna rena.

FOTO: ANNA HÄLLAMS

Begär kraftigt ökat anslag

■ MSB vill ha 900 miljoner mer till civilt försvar

Kostnaden för ett modernt civilt försvar blir avsevärt dyrare än försvarsberedningen beräknat.

Det framhåller MSB i skrivelsen "Så skapar vi motståndskraft" till regeringen.

■ – Det behövs en ordentlig satsning på civilt försvar, säger MSBs generaldirektör Dan Eliasson.

Det militära försvaret är inte starkt på egen hand. Ett fungerande totalförsvar kräver också ett starkt civilt försvar. Och därför måste finansieringarna gå hand i hand, har Eliasson framfört en längre tid.

– Vi behöver balans så att militärt och civilt försvar kan utvecklas parallellt, eftersom de är ömsesidigt förstärkande.

MSB redovisar ett utvecklingsbehov som uppgår till över 900 miljoner i kostnadsökning i slutet av perioden 2021-2025.

– Det är stora belopp för att vi ska kunna ta de utvecklings-

språng som behövs inom hela MSBs ansvarsområde.

Skrivelsen till regeringen omfattar många åtgärder, några exempel på konkreta åtgärder:

■ Bygga alternativa, skyddade och mobila ledningsplatser och modernisera äldre, befintliga.

■ Fler nationella förstärkningsresurser, exempelvis för hantering av farliga ämnen

■ Förstärka kommunal räddningstjänst med personal och materiel, inrätta regionala räddnings- och undsättningsstyrkor. Exempelvis anser MSB att antalet utbildade per år inom grund- och vidareutbildning för kommunal räddningstjänst bör öka från 1 500 till 2 000.

■ Årliga ledningsövningar, en totalförsvarsövning 2025, samt utbildningar i totalförsvar.

■ Bred satsning på cybersäkerhet – exempelvis cybersäkerhetscentrum och att detektera och hantera it-incidenter.

■ Ett nytt system för företag viktiga inom totalförsvaret, nya samarbetsformer för att utveckla försörjningsberedskapen tillsammans med näringslivet.

20 andra myndigheter lämnar underlag till regeringen, samt att länsstyrelserna lämnar en gemensam redovisning av länsstyrelsernas och kommunernas behov.

MSB konstaterar att dokumenten sammantaget ger ett brett underlag för den försvarspolitiska inriktningen 2021-2025, och att kostnaderna i underlagen rejält kommer överstiga den uppskattning på 4,2 miljarder kronor som försvarsberedningen gjorde 2017.

– Samtidigt stärker satsningar på området beredskapen för fredstida kriser, till exempel skogsbränder och pandemier, och blir ytterligare ett argument för att öka tempot i arbetet, säger Dan Eliasson.

I MSBs budgetunderlag för åren 2021-2023 begärs en stegvis anslagsförstärkning som för 2023 landar på en ökning med 986 miljoner jämfört med årets tilldelning. Begärda medel innebär att totalsumman för alla anslag MSB disponerar skulle hamna på drygt 4,5 miljarder 2023. Stora delar kan kopplas till satsningar som tas upp i skrivelsen.

För MSBs förvaltningsanslag begärs en ökad tilldelning på 432 miljoner för krisberedskapsanslaget (2:4) 415 miljoner för 2023 jämfört med i år.

Utökningar som inte framkommer i skrivelsen om civilt försvar är:

■ 105 miljoner till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor bör permanentas.

■ 47 miljoner mer till förstärkningsresurser vid skogsbränder, främst släcka bränder från luften.

■ 25 miljoner mer för att han-

tera internationella insatser.

■ 24 miljoner mer till civil konfliktshantering, främst för att försvara europeisk och svensk säkerhet.

PER LARSSON

Begärd ökning i miljoner kronor

De områden där MSB begär störst utökning av anslag för 2023 jämfört med årets anslag, i miljoner kronor.

Ledningsplatser	200
Utbildning räddningstjänst	130
Förebygga naturolyckor	105
Forskning och utveckling/krisberedskap o civilt försvar	100
Frivilliga försvarsorganisationer	80
Cybersäkerhetscenter	50
Förstärkningsresurser skogsbrand	47
Befolkningsskydd	45
Informationspåverkan/påverkanskampanjer	40

Ledningsstöd ny förstärkningsresurs

■ 102 sökte första utbildningen

MSB bygger upp en ny förstärkningsresurs för stöd till ledning av räddningstjänst.

I ett första steg har 25 personer med kvalificerad erfarenhet från stora räddningsinsatser tagits ut för resursen.

I maj genomgår de en tre-dagarsutbildning för att kunna förstärka redan till sommaren.

■ Stöd till räddningstjänst är en ny delresurs i den befintliga förstärkningsresursen Samverkan & ledning.

Bakgrunden är brister i ledningen som avslöjades vid de stora skogsbränder som drabbade Sverige 2014 och 2018.

Räddningstjänstutredningen pekade på behovet av systemledning och samverkan för att skapa uthållighet.

Många kommuner och förbund har utvecklat samverkan och skapat systemledning, men enligt MSB är det bara i mindre

utsträckning som förmågan motsvarar de krav som kan ställas på en övergripande ledning.

I sitt svar på ett regeringsuppdrag tvivlar MSB på att alla räddningstjänster lyckas få detta att fungera fullt ut de närmaste åren.

Det bedöms även finnas begränsad tillgång på personal med gedigen erfarenhet av kvalificerad ledning av komplexa, långvariga och omfattande räddningsinsatser.

Jan-Åke Björklund föreslog i tilläggsutredningen Skogsbränderna sommaren 2018 att MSB nationellt ska tillgodose tillgången på ledningspersonal som är utbildad och övad i skogsbrandsbekämpning.

Under hösten och våren har MSB arbetat med vilka förmågor som kan vara lämpliga för stöd till ledning av räddningstjänsten och i februari gick det ut en annons.

– Vi har sökt tre olika profi-

ler: Organisering (metodstöd), kvalificerad insatsledning och kvalificerad övergripande ledning (systemledning). Grundkraven var brandingenjör med RUB eller minst Räddningsledning B, berättar projektledaren Per Delhage, MSB.

Gensvaret blev stort.

– Flera har sökt till flera profiler och vi fick 187 ansökningar fördelat på 102 personer. Det var över all förväntan och vi är extremt nöjda. Det är tunga namn i Räddningstjänst-Sverige som har sökt. Som vi hoppades på finns också sökande som inte är anställda i kommunal räddningstjänst, men som har lång erfarenhet och är hos andra arbetsgivare. Det ger nya individer till systemet. Är det hög belastning blir det inte fler individer av att räddningstjänsten samverkar med varandra eller att MSB mäklar.

Första utbildningen hålls 12-14 maj och tanken är att den

25 personer kommer utbildas av MSB i vår, och lika många nästa år, för att tas in i resursbasen. Stöd för ledning av räddningstjänst blir en ny förstärkningsresurs som ska vara tillgänglig i sommar.

FOTO: JOHAN EKLUND

ska synkas med ELS-projektet, Enhetligt ledningssystem.

– ELS-projektet är inte klart förrän senare i år, men det som hittills kommit ut tänker vi ta in i utbildningen. Det för att få prova ELS-tankar under sommaren, sen utvärdera och få med det i utvecklingen av ELS. ELS blir en röd tråd genom ut-

bildningen, säger Per Delhage.

Budget och planering var utbildning av 25 personer men det stora intresset gör att det beslutats att ta in 50 personer i resursbasen och att ytterligare 25 resurspersoner ska utbildas nästa år.

GUNNO IVANSSON

På 1980-talet skickades broschyren "Om kriget kommer till Skövde" ut till alla hushåll i kommunen. – Den tittar vi på och det är så mycket smarta saker. Jag ser gärna att vi återgår till hemskyddsområden för det blir väldigt robust, säger Markus Wästefors, säkerhetschef i Skövde kommun.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Finns att lära av det gamla

■ Med hemskyddsområden blir det väldigt robust

SKÖVDE
Skövde var referenskom-
mun när MSB tog fram väg-
ledningen "Rätt person på
rätt plats" för krigsorgani-
sation och krigsplacering.
Kommunen är väl framme
i arbetet med sin krigsorga-
nisation.

■ Även om det mesta behö-
ver byggas upp från grunden i
ett nytt civilt försvar finns sa-
ker att lära från när det sist be-
gav sig. På 1980-talet skickades
broshyren "Om kriget kom-
mer till Skövde" ut till alla hus-
håll i kommunen.
– Den tittar vi på och det är så
mycket smarta saker. Man ser
hur man organiserat sig och då
är hemskyddsområdena själva
organisationsstrukturen. Jag
ser gärna att vi återgår till hem-
skyddsområden för det blir väl-
digt robust, säger Markus Wäs-
tefors, säkerhetschef i Skövde
kommun.
Det han saknar för att kom-

ma hela vägen är den lagstift-
ning på civilförsvarssidan som
togs bort när det gamla civil-
försvaret lades ner i mitten av
1990-talet.
– Den lagstiftningen skul-
le lägga sista pusselbiten för
hur vi ska organisera civilt för-
svar hela vägen ner. Skulle det
mesta slås ut, även stadshuset,
skulle vi ytterst ha hemskydds-
områden. Ur det perspektivet
skulle jag gärna se att man be-
stämmer sig för om man ska ha
dom igen, för där snackar vi om
ett arbete att återuppbygga.
Det viktigaste i arbetet med
en krigsorganisation är att kart-
lägga vilka uppgifter som mås-
te utföras, att ingen missas. Det
gäller att ha koll på lagstiftning-
en på respektive område och i
det arbetet är det avgörande att
få med sig nyckelpersoner.
– När vi kikade på förra
krigsorganisationen noterade
vi att det finns ett "blint" områ-
de där vi helt enkelt inte vet vil-

ka uppgifter som finns. Hand-
boken från MSB är bra, men
man ska inte tro att man som
säkerhetssamordnare kan reda
ut det här själv. Man måste få
med sig sektorerna så de gör sin
läxa med att kolla vad vi måste
göra och vilka uppgifterna är.
Det jag är orolig för är sakerna
som man inte är riktigt säker på
om de finns. Begravningsjänst
var en sån sak som skvalpade li-
te men nu har man bestämt sig
för att det är Svenska kyrkan
som fortsatt har ansvar.
Resultatet han ser framför sig
är krigsorganisation 1.0. Sen är
frågan om nästa blir version 1.1
eller 2.0. Det viktigaste är att
det blir någorlunda lika i hela
Sverige. Markus Wästefors vill
inte se en situation där en kom-
mun krigsplacerar hundra pro-
cent och en krigsplacerar en
handfull.
– Vi är med i en arbetsgrupp
med ett antal andra kommuner
där vi diskuterat frågan och det

är allt från en handfull specia-
lister och ledande befattning-
ar för att det ska vara enkelt att
hantera, hela vägen upp till al-
la i hela kommunen. Jag tror ju
mer på alla i hela kommunen än
en handfull. Det är svårt kom-
municera att de enda viktiga är
de högsta cheferna. Tror snara-
re vi kommer att hamna i alla än
några få.
Det största bekymret har varit
att administrera en årlig perso-
nalsättning på 13 procent.
– Vi är 4 500 tillsvidarean-
ställda. Till dessa ska vi skicka
beslut om att de inte längre är
krigsplacerade och motsvaran-
de till de nya att de är krigsplac-
erade. Så vi har inte gått hela
vägen till att krigsplacera utan
har börjat med krigsorganisa-
tionen. Vi har tänkt väldigt no-
ga och vet ungefär hur vi vill ha
det och det finns ingen anled-
ning att kasta sig över krigsplac-
ering innan man har funderat
klart.

För Skövde är målbilden att
ha klar organisationen till som-
maren och krigsplaceringen till
årsskiftet. Markus Wästefors
vill se flera klara besked inför
det fortsatta arbetet.
– Jag tror man behöver tit-
ta på de nationella styrningar-
na kring dimensioneringen av
det civila försvaret. Vi behöver
på ett glasklart sätt veta kraven
som ställs på oss. Jag förstår att
det i vissa sammanhang kan va-
ra svårt att uttrycka med tydlig-
het, men för att kunna driva de
frågorna gentemot politiken el-
ler kommunledningen behöver
jag veta uthållighetsnivån.
Han tror att alla kommuner
har ett säkerhetsskyddsarbete
att göra.
– Vi har en av de svåraste sä-
kerhetsskyddsanalyserna klar
och nu ska vi börja med den
näst svåraste. Det är ett stort ar-
bete med analyser och när de är
gjorda är det rätt dyra åtgärder.

GUNNO IVANSSON

Vill ha checklista från Fö

STRÖMSTAD

Han var den sista stabschefen i det statliga civilförsvaret i Strömstad i slutet på 1980-talet och trodde aldrig att han skulle få uppleva något liknande igen.

■ — Nu pratar jag om ransoneringslag, tjänsteplikt och att man kan plocka ut 60 timmars arbetsvecka. Hade jag sagt det här för fem år sen hade de tittat på mig som ett ufo. Men nu finns en förståelse igen.

Det säger Peter Dafteryd, beredskapssamordnare och säkerhetsskyddschef i Strömstads kommun. Att det finns en förståelse för planeringen för höjd beredskap tackar han den "spark" man fick genom överenskommelsen mellan MSB och SKL 2017. Då var Peter Dafteryd kommunstyrelsens ordförande och tjänstledig från jobbet som beredskapssamordnare.

— Överenskommelsen kom som en blixtnatt från himmel men vi vilade inte på hanen utan drog igång direkt. Mitt intresse för frågorna var ju inte lägre för att jag råkade vara politiker under en period.

Ett av kraven är att det ska finns en säkerhetsskyddschef men det har Strömstad haft sen ett tiotal år tillbaka.

— Vi började titta på krigsorganisation och krigsplaceringar av personalen. Huvudingången har varit att göra så få förändringar som möjligt, men ta höjd för de tilläggsuppgifter som kommer under höjd beredskap och krig som en vanlig svensk kommun aldrig varit i närheten av.

En utmaning är att kommunstyrelsen ska vara högsta civila försvarsmyndighet på lokal nivå.

— Sedan 2003 har vi tragglat med att få kommunledning och politiker att förstå att det finns en lag om extraordinära händelser när en krisledningsnämnd träder i aktion. Efter 17 år börjar det bli ett självspelande piano, men nu kommer vi och säger att vid höjd beredskap är det inte krisledningsnämnden utan är det kommunstyrelsen.

En utmaning är att få yngre generationer att förstå innebörden av höjd beredskap och

Unga ifrågasätter

"Då får man förklara att det är inget avtal. Du ska gå till jobbet och utföra ditt arbete, men du kan inte göra något annat för vi har krigsplacerat dig."

Peter Dafteryd

fullmaktslagar. Krigsplaceringen är förberedd och informerad men det är ändå en del som velat diskutera och ifrågasätta.

— När vi har krigsplacerat kommer man till två handläggare. Den ena är i 55-60-årsåldern och har gjort värnplikten. Här har du din krigsplacering. Jaha, gå till jobbet som vanligt, det var ju inget spännande och så fortsätter han jobba. Kollegan, 26 år och nyutexaminerad tittar på krigsplaceringen och säger: — Krigsplacering? Det har inte jag gått med på. Det krävs två för ett avtal.

— Då får man förklara att det är inget avtal. Kommunen har tagit reda på att du är tillgänglig och vi krigsplacerar dig på jobbet. Du ska gå till jobbet och utföra ditt arbete, men du kan inte göra något annat för vi har krigsplacerat dig.

Även om Peter Dafteryd var med under det gamla civilförsvaret fanns inte mycket att bygga på.

— Det strimlade vi för länge sedan, det var evig fred. Vi hittade faktiskt gamla planer som sparats av misstag, men ingenting stämmer. Vagar är ombyggda, annan bärighet, en del blivit sämre, andra bättre. Motorvägen fanns inte, det är mer skillnader än likheter. Fördelen med det gamla är att plockar man rubrikerna missar man inte ett helt ämnesområde.

Han säger att kommunen har en ny resa att göra och man är en bit på väg.

— Vi har ett utkast till krigsorganisation och en ledningsplan för höjd beredskap och krig. Vi har tittat på säkerhetsskyddsfrågorna, vi har gjort en säkerhetsskyddsanalys som gör att vi har ett rätt bra underlag för vad som är skyddsvärt. Vi har utbildat kommunstyrelsens ledamöter och kommunledningens tjänstemän i vad

Strömstad är en bra bit på väg i sin totalförsvarsplanering och vill se en ny överenskommelse mellan MSB och på ersättningsarna för att hålla arbetet igång och mata på med nya arbetsuppgifter, säger Peter Dafteryd,

som händer under höjd beredskap och civilt försvar. Och vi körde den distribuerade del två av TFÖ i början av januari. Det var ett väldigt positivt engagemang från både politiker och tjänstemän.

Det råder delade meningar bland kommunerna om krigsplaceringen. Strömstad har valt att krigsplacera all personal.

— Om det är rätt kan jag inte säga. Det finns andra kommuner som säger att de kommer inte att krigsplacera någon, utan går på tjänsteplikten, att al-

la har en skyldighet att inställa sig. Vi har valt alla för att det är lätthanterat administrativt, men ingången är också att vi vill göra så få justeringar i ordinarie organisation som möjligt. Vid första nivån skärpt beredskap har kommunen fortfarande uppdraget att bedriva kommunal verksamhet så långt möjligt. Under nästa steg, högsta beredskap, säger lagen att all verksamhet som kommunen bedriver är en del av det civila försvaret.

— När vi säger att nu stänger vi gymnasieskolan, med undantag av vårdlinjen, då har vi

kanske frigjort 70 lärare som behövs på annat håll. Idag har vi ingen kvälls- eller nattverksamhet i förskolan. Det kommer vara så att båda föräldrarna är krigsplacerade och vi kommer behöva ha förskoleverksamhet dygnet runt. Det är enormt resurskrävande och jag tror inte det räcker med att vi krigsplacerat hela personalen, vi kommer ändå att få ta in nyblivna pensionärer med tjänsteplikten.

Kommunen har också identifierat ett antal befattningar som graderats i prio 1, 2 och 3.

Försvarsmakten

och Försvarsmakten med nya direktiv. – Det får inte bli att processen stoppas upp. Nu gäller att hålla ni-beredskapssamordnare och säkerhetsskyddschef i Strömstad kommun.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Prio 1 och 2 är oundgängliga.
— Prio 3 är möjliga att flytta. Men i vår krigsorganisation kommer vi inte att göra de omflyttningarna. Vi kommer bara att visa på att omflyttningar är möjliga och vad vi förordar. Om vi skulle hamna i höjd beredskap blir det upp till kommunstyrelsen att ta beslut.

Det stora arbetet är att ta fram förslag på krigsorganisation, målsättningen är att ha ett färdigt utkast innan årets slut.
— Sen räknar jag med att det kommer en ny överenskomst under hösten som gäl-

ler 2021-2022 och att vi får nya direktiv om vad vi ska titta på. Det får inte bli att processen stoppas upp. Nu gäller att hålla nivå på ersättningarna för att hålla arbetet igång och att mata på med nya arbetsuppgifter.

Det Dafteryd efterlyser i nästa steg är mer kött på benen från Försvarsmakten. Annars kan inte ledningsplanen för höjd beredskap och krig slutföras.
— Om det kommer en hemvärnsbataljon med 600 man och jag som kommunal företrädare hamnar vid ett bord

med bataljonschefen mitt emot mig, då vill jag veta vad Försvarsmakten kommer att begära av kommunen. Är det mat? Drivmedel? Vatten? Duschutrymmen? Jag skulle vilja ha en checklista så vi vet vad vi ska öva. Jag hoppas nästa del blir att vi också ska börja öva. Det får inte bli så att TFÖ 2020 blev en diskussionsövning och att det kommer en ny diskussionsövning om 20 år. Jag vill ha en övning som innehåller lite verkstad, säger Peter Dafteryd.
GUNNO IVANSSON

Skopande plan till sommaren

Två mindre skopande plan som kan fälla minst 3 000 liter vatten kommer att finnas tillgängliga till skogsbrandssäsongen.

■ MSB har efter upphandling beslutat ge Saab AB uppdraget. På grund av en avtalsspärr finns en fördröjning i avtalskrivandet. Men planen ska vara tillgängliga i slutet av maj.
Avsikten är att flygplanen ska bli en del av rescEU, inom EUs civilskydd. En stor del av kostnaderna kan då finansieras av EU.
Som värdland för resursen

får Sverige goda möjligheter att använda dem nationellt, men får då stå för de operativa kostnaderna.
Det avtal som ska skrivas på i dagarna innebär att två plan med besättning och tillhörande logistik finns tillgängliga i fyra år, 2020-23. Varje plan kan släppa minst 3 000 liter vid varje fällning. En option gör det möjligt att öka på med ytterligare två plan för de kommande två åren.
Den helikoptertjänst MSB upphandlade förra året finns tillgänglig även i år.

Utrustning köps in för frivilliga organisationer

MSB köper in skyddskläder, kängor och navigations- och kommunikationsutrustning till de frivilliga försvarsorganisationernas medlemmar.

■ – Det här är efterfrågade resurser som ökar förmågan hos frivilliga försvarsorganisationer att bistå myndigheter, säger Charlott Thyrén, enhetschef för finansiering av beredskapsutveckling på MSB.
Skogsbränder, stormar och flyktingkrisen har visat att frivilliga insatser är mycket viktiga för att klara stora händelser.
Därför har MSB investerat i materiel som räcker till cirka 500 personer och är placerad på MSBs lager i Kristinehamn,

materiel som snabbt kan skickas dit den behövs.
– Tillgång till rätt utrustning vid insatser är viktigt för att vi ska kunna göra ett bra jobb. Organisationerna har gemensamt till MSB lyft fram behovet av skydds- och kommunikationsutrustning, det är glädjande att det nu köps in, säger Malin Dreifaldt, ordförande i Fos, de frivilliga försvarsorganisationernas samarbetskommitté (Fos), till msb.se
Kommunikationsutrustning kommer att köpas in och levereras innan sommaren. Utrustningen är en del av en större satsning på frivilliga försvarsorganisationer som MSB genomför.

380 miljoner till beredskap för kriser och krig

■ 380 miljoner kronor satsas under året för att utveckla Sveriges beredskap för kriser och krig.
Det är MSB som fördelar pengarna till myndigheter genom krisberedskapsanslaget (2:4).
– De här pengarna är ett av de viktigaste verktygen vi har för att skynda på utvecklingen. De bidrar till att myndigheter tar initiativ som annars inte skulle bli av. Det är särskilt viktigt när det gäller åtgärder som kräver samverkan mellan olika sektorer, säger Camilla Asp, avdelningschef, MSB.
Grundläggande krav för att myndigheter ska få medel från

anslaget är att det är utvecklings- och samverkansprojekt. Av totalsumman går 206 miljoner till myndigheters utvecklingsprojekt.
En stor del av anslaget, 87 miljoner, har fördelats för att underlätta deltagandet i Totalförsvarsövning 2020.
– Övningen ska testa hela systemet, hur beslutskedjor ser ut och hur vi samverkar under höjd beredskap. Det är en stor satsning som kommer att utveckla beredskapen på alla nivåer i samhället.
87 miljoner går även till länsstyrelserna för stöd till kommuner och regioner.

Det nya multiverktyget

■ Drönaren betalade sig på första larmet

BORÅS

Skadeplatsen direkt in på skärm till inre befäl.

Alla filmer sparas för erfarenheter och lärande.

Södra Älvsborg har valt bred användning av drönaren.

■ – Det är få verktyg vi har som kan göra nytta nästan överallt. Man använder fläkten här, skärsläckaren där – drönaren spänner över nästan allt, säger Daniel Eggertsen.

Deltidsstationen i Svenljunga var 2016 först inom Södra Älvsborgs räddningstjänstförbund (Särf) att använda drönare. Därefter började man undersöka hur användningen kunde utvecklas. Hösten 2018 fanns en drönare på plats i Borås, system för användning togs fram, utbildning inleddes.

I slutet av februari förra året använde Borås drönaren för första gången vid larm och har sedan dess använt den drygt 20 gånger.

– Vi har jobbat med det här i stort sett varje dag. Med lagstiftning, hantering, vad vi får göra och inte göra, hur vi får piloterna att lära sig allt. Pedagogiskt har det varit en rejäl utmaning, säger Marcus Aronsson.

Marcus Aronsson och Daniel Eggertsen, båda brandmän, Andreas Persson, styrkeledare, och Niklas Ignell, inre befäl, ingår i den grupp på stationen i Borås som driver arbetet.

– Satsningen är medarbetarstyrd. Det är vi som ska använda drönaren och vi har fått driva det från golvet. Borås och Lindome är de brandstationer i Sverige som har flest och mest erfarna drönarpiloter, säger Marcus Aronsson.

16 brandmän på stationen är utbildade piloter, utrustningen är placerad på förstabilen. Och drönaren lönade sig redan på första larmet när ett industrihotell brann, anser Andreas Persson som då var styrkeledare.

– Vi kunde med drönaren finna begränsningslinjer, slippa riva en skorsten och utrymma Willys varuhus. Det betalade sig direkt.

Grundtanken med att skaffa drönare var säkrare insatser,

”Den här resursen för 40 000 kronor, det är magiskt. Och den kan göra enorm skillnad även för den lilla kåren.”

Daniel Eggertsen, brandman

Södra Älvsborg har lagt ner stort jobb på lagar, rutiner, säkerhet och använder drönare brett. Den ska göra nytta i utbildning, för erfarenheter, narens möjligheter och den breda nytta de har av verktyget.

inte utsätta personal för onödiga risker. Överblick vid olycksplats och söka skogsbränder var de första användningsområden som listades, men det blev snabbt många fler.

Prioriterat blev direktsända översiktsbilder in till larmcentralen. En enhet som kan strömma bilder skaffades och kopplades till drönaren. För Niklas Ignell, inre befäl, är det mycket värdefullt.

– Det som förmedlas via radio kan man ibland tro är jättestort, fast det inte är det. Jag har stor nytta av direktbilder. Vid skogsbrand handlar det inte bara om att hitta och se branden, drönaren kan också visa

bästa vägen till branden. Det är viktigt att alla i organisationen ser de här bilderna så att de förstår nyttan med dem, säger han.

För att maximalt ta vara på nyttan bestämdes tidigt att filmer skulle sparas för att lära av insatser, använda i utbildning, filma övningar. Det läggs ner mycket tid på att få alla tillstånd som krävs, men nyttan anses avsevärt större än omakket.

– Det är utmaningen med drönare. En sexåring kan flyga, det svåra kommer efteråt. Det ska funka med alla lagar, bli tryggt och säkert. Vi har lagt mycket tid på att ta oss hela vägen, säger Daniel Eggertsen.

– När vi ska utvärdera en insats är det mycket effektivare att visa en film än att en person står och snackar, säger Andreas Persson.

Under insats har en av brandmännen uppgiften som pilot. Insatsledaren kommer med önskemål om bilder, men piloten avgör om det är möjligt.

– Men en insatsledare kan ta beslut om att flyga även om det finns risk att krascha. Den kostnaden är kanske värd att ta om enorma skadekostnader för själva olyckan kan förhindras, säger Andreas Persson.

■ **Några tips till de som går i tankar att skaffa drönare?**

– En teknikintresserad grupp med brett perspektiv är lämp-

ligt, så att inte en person ska göra allt. Ta hjälp av den kunskap som är framtagen, satsa på en rejäl utbildning med högt säkerhetstänk, säger Daniel Eggertsen.

– **Vi är helt öppna** med vårt utbildningsmaterial, det är bara att ringa. Vi har valt en nivå jag tror är rimlig för både hel- och deltid. Det är också bra att ha kontakt med juridiskt ansvariga på kommunen för att få regler förklarade, ha en plan innan man trycker på start, säger Marcus Aronsson.

Att gå med i räddningstjänstens UAS-nätverk och använda MSBs vägledning är andra tips. Flygning inomhus och an-

Bred användning – många tillstånd

Användning av drönare medför ett omfattande regelverk att förhålla sig till om man vill nyttja möjligheterna fullt ut.

Södra Älvsborg har valt det.

■ – Man kan välja att inte spara några filmer. Då slipper man gdpr, spridningstillstånd, allt krångel. Men vi vill ta det hela vägen, få bra utbildningsfilmer för all vår personal. Då krävs bildhanteringsrutin, tillstånd för varje film, säger brandman Daniel Eggertsen.

För internt bruk i samband med räddningsinsatser har Södra Älvsborg ett generellt spridningstillstånd inom organisationen. Men när en film ska sparas för senare användning, då krävs tillstånd för varje film från Lantmäteriet.

– Vi har lagt rätt mycket krut på att hitta rätt utrustning som klarar regelverken. Nu har vi en drönare i Borås som är kopplad till en enhet för att strömma film, vi ska köpa ytterligare en och till stationen i Skene är en på gång.

Hanteringen av filmerna går enkelt uttryckt till så här:

Filmen tankas ner från drönaren, redan då kan visst innehåll sållas, exempelvis av integritetsskäl. När filmen lagras fortsätter man att avidentifiera, klippa och redigera. Därefter söks spridningstillstånd söks hos Lantmäteriet, där det bland annat kontrolleras att det är okej från totalförsvarsynpunkt att sprida filmen. När tillståndet är klart kan materialet spridas inom organisationen för användning.

Allt material som inte blivit film kastas.

– Att privatpersoner inte kommer med på bild stoppas redan under filmning, piloten ska bryta filmandet om någon person närmar sig. När vi fått spridningstillstånd och filmen flyttas upp i molnet, då har alla som inte ingår i vår organisation suddade ansikten, säger brandman Marcus Aronsson.

■ **Behöver ni tala om var ni lagrar filmer?**

– Nej, när vi har tillstånd får vi sprida dem var vi vill. Men de filmer vi inte sprider ligger låsta i vårt nätverk.

Södra Älvsborg har skapat Serftube, ett internt Youtube, där anställda når utbildningsfilmer och Serfnet där utbildningsmaterial hittas.

PER LARSSON

Marcus Aronsson, Daniel Eggertsen och Andreas Persson är sålda på drö-

FOTO: PER LARSSON

Branden i industrihotellet var första gången stationen i Borås använde drönare. Skorstenen var möjligen hotad, men med drönaren fann man begränsningslinjer och intilliggande varuhus behövde inte utrymmas.

FOTO: SÄRF

Några larm där drönaren gjort skillnad

■ Första larmet med drönare var brand i ett industrihotell med 70 meter hög skorsten i centrala Borås. I närheten fanns Willys varuhus. Med drönaren kunde konstateras att det fanns brandcellsgränser och att det gick lägga begränsningslinjer som skydd för skorstenen. Utan den kunskapen hade man kanske tvingats riva skorstenen och utrymma Willys under tiden.

■ Larm om röklukt och mistänkt skogsbrand, men den kunde inte lokaliseras. Drönaren skickades upp och snabbt upptäcktes en brand cirka fyra kilometer bort. Det

visade sig vara en lantbrukare som eldade i dyngstacken.

■ Larm om kvinna på järnvägsspåret. Drönaren flög 500 meter i varje riktning, ingen där. Insatsen över på tio minuter. Ta sig till spåret och traska sträckan hade tagit mycket längre tid, kunde blivit kostsamt om tågtrafiken behövt stoppas.

■ Svenljunga fick larm om skogsbrand. Med drönaren kunde konstateras att det var en liten brand. Inget behov av begränsningslinjer, styrkan åkte direkt till platsen och släckte.

vända drönaren i samband med utsläpp av farliga ämnen är ännu utforskade områden för Södra Älvsborg. Men nästa steg man vill ta är att flyga utom siktavstånd.

– Vi kommer att ansöka om det. Det är framförallt intressant vid skogsbränder, kunna flyga fram till branden och få exakta koordinater för att leda styrkan till rätt plats, säger Daniel Eggertsen.

– Vi har också ett problem inne i stan, vi kan inte flyga runt högre byggnader eftersom vi då inte ser drönaren, säger Andreas Persson.

Förutom omfattande regler handlar mycket om sunt för-

nuft, man flyger inte över folksamlingar eller i andra sammanhang där ett haveri kan utgöra en fara.

– Hyfs, säger Marcus Aronsson. Vi gör det vi ska göra och har en plan för det med högt säkerhetstänk.

Samtidigt gör drönaren det ofta enkelt för piloten. Den vänder hemåt innan batteriet tar slut, väjer eller bromsar helt vid hinder.

– Den här resursen för 40 000 kronor, det är magiskt. Och den kan göra enorm skillnad även för den lilla kåren, säger Daniel Eggertsen.

PER LARSSON

UTRUSTNING

På Borås brandstation:

■ Drönare med värmekamera.

■ Sex batterier för uthållighet vid insatser, ett batteri klarar cirka 20 minuter.

■ Strömnings- och krypteringsbox varifrån livefilmer/bilder sänds. Är kopplad till drönarens handkontroll. Utrustningen känner av alla tillgängliga mobilnät. Utrustad med åtta simkort som skickar åtta olika färgseparerade bilder. Hög kapacitet, överföring från skadeplats till mottagare sker med en sekunds fördröjning.

■ Programmet för att strömma finns också som app i mobilen, den som filmar med mobilen kan strömma på samma sätt.

■ Filmer som strömmas kan ses på datorskärm, via app på surfplatta och i mobilen av obegränsat antal användare som har inloggning.

UTBILDNING

Alla som ska vara piloter inom Södra Älvsborg går igenom följande utbildning:

■ Sju timmar teoretisk utbildning med mycket fokus på regler och säkerhet.

■ En timmes provflygning för varje pilot där man går igenom drönarens egenskaper.

■ Minst fyra timmars självstudier, teori och praktik.

■ Teoriprov följt av "uppflygning" som ska klaras för att bli godkänd.

■ Därefter är ambitionen minst en teoretisk och en praktisk övning per år.

Piloter på stationen

■ – Drönaren har vid de flesta larm gjort skillnad

LINDOME

Stationen i Lindome är Storgöteborgs drönnarresurs.

De första nio månaderna larmades drönnarstyrkan 40 gånger.

– Man kan fundera på vilka andra verktyg på bilen vi använder lika ofta, säger styrkeledaren Fredrik Löf.

■ Närheten till E6, möjlighet att övningsflyga utan att störa omgivningen och inte högst larmfrekvens. Det var några skäl till att Storgöteborg valde att förlägga drönnarresursen i Lindome, mellan Mölndal och Kungälv.

– Stationerna inom förbundet har olika spetsfunktioner, drönnaren är vår. Vi larmas som en resurs över hela förbundet, säger Fredrik Löf.

Alla 22 brandmän på Lindome (1+4 på skiftet) är utbildade piloter. Dennis Klaar och Mikael Olsson är två av dem. De har även gått Polisens utbildning och är Storgöteborgs huvudinstruktörer.

– Ett steg in i framtiden och en rolig uppgift. Det är kul att visa hur mycket drönnaren kan hjälpa till och mottagandet är mycket positivt, säger Dennis Klaar.

Fredrik Löf kan peka på många tillfällen där drönnaren effektiviserat insatser, som vid avsök-

ning av ett område som stöd till polisens bombrobot, för lokalisering av skogsbränder och oljeutsläpp.

– Situationen kan överblickas mycket snabbt och drönnaren har vid de flesta larm gjort skillnad. Vid ett oljeläckage blev insatsledaren helt såld när han snabbt fick en bild av utsläppet. Tidigare var han tvungen att traska hela sträckan i oländig terräng för att kontrollera spridningen.

Drönnaren har också förbättrat arbetsmiljön när den används efter järnvägsspår.

– Vi hade en tråkig höst med sex suicider på en och en halv månad, några efter järnvägen. Att gå efter spåret och leta tär på personalen. Nu kan vi söka via drönnarens bildskärm och det blir något av ett filter.

■ Vad har varit det svåra med att föra in drönnaren som en ny resurs?

– Kommunikationen mellan pilot och styrkeledare, trimma organisationen i användningen. Att skicka upp drönnaren och ta en bild är inte svårt, men att få ut budskapet; det är det svåra. Första året har handlat om att lära sig taktiken, säger Dennis Klaar.

Drönnarverksamheten togs i drift i april förra året. Två på skiftet ansvarar för drönnarna (UAS) i rullande schema, en pilot och en observatör.

– En del räddningstjänster låter styrkeledaren vara pilot, men denne har fullt upp med

Täcker ytor

”Varma dagar med högsta brandrisk kan vi kanske använda drönnaren att spana efter skogsbränder, likt ett brandflyg.”

Fredrik Löf, styrkeledare Lindome

att leda insatsen. Vi är som piloter låsta till uppgiften, styrkeledaren kan ge oss uppgifter vad denne vill se, säger Mikael Olsson.

Larmcentralen på Gårda har en lista över vilka larmtyper drönnarstyrkan initialt alltid ska larmas till, och när de kan larmas efter behov. Storgöteborg använder drönnaren som beslutsstöd på skadeplats, inga bilder strömmas in till ledningscentralen.

– Vi är inte organiserade på det sättet, vårt inre befäl jobbar mer med fördelning av resurser. De som behöver se bilderna finns på skadeplats. Vi har möjlighet att strömma bilder, men har ännu inte hittat formen för hur vi ska lösa det, säger Fredrik Löf.

Efter insatser avgör befälet om det filmade ska sparas. Filmer raderas efter tre månader, såvida man inte sökt tillstånd för att bevara dem.

All teknik har sina brister. Vid ett tillfälle övades att skan-

Dennis Klaar och Mikael Olsson är ansvariga för drönnarresursen på det här borg har valt att lägga drönnarresursen på en station – Lindome. Dennis och

na av en strandremsa. Plötsligt föll batterikapaciteten från 93 till 0 procent, piloten nödländade på en holme och drönnaren fick hämtas med båt. Orsaken är ännu oklar, batteri och flygglogg är skickat för analys.

– Men det är en incident på runt 600 flygningar, övning och utbildning inräknat. Tekniken är ändå ganska säker, säger Mikael Olsson.

Storstadens komplexitet innebär begränsningar. Två flygplatser och tre helikopterplatser vid sjukhus medför flygförbud eller begränsad höjd över stora områden. Såväl flygplats begränsningsområde på 50 meters flyghöjd sträcker sig över centrala Göteborg.

– 50 meter motsvarar 14 husvåningar. Gothia Towers har 29 våningar och är 100 meter högt. Men vi har fått till-

stånd att flyga högre i de områdena, beslut tas vid varje tillfälle i samråd med flygledningen, säger Fredrik Löf.

Storgöteborg har också sökt och fått tillstånd att flyga utom synhåll.

– Det handlar inte om att flyga långt bort, utan om att flyga runt höga byggnader. På motsatta sidan är ju drönnaren utom synhåll, säger Dennis Klaar.

Storgöteborg har första året använt vad som kan kallas en standarddrönnare.

Nu har förbundet köpt in rejälare doning med värmekamera, 30x optisk zoom och IP-klassning (vattentålighet), prislapp runt 250 000.

– Zoomen gör att vi ser mycket långt. Vi tror, att om vi skickar upp drönnaren på fem olika platser och sveper 360 grader så kan vi täcka in förbundets

skiftet. Arbetsdagen börjar med att de ser över utrustningen. Storgöte-Mikael är huvudinstruktörer för drönarverksamheten. FOTO: PER LARSSON

hela geografiska område. Varma dagar med högsta brandrisk kan vi kanske använda drönaren att spana efter skogsbränder, likt ett brandflyg, säger Fredrik Löf.

– Vi kan också stå i utkanten av förbudsområden och zooma in i dem för detaljbilder. Den nya maskinen kan även flyga i regn och hård vind. Nu är det pilotens skicklighet som är begränsningen, men vi lär oss hela tiden, säger Dennis Klaar. Hittills har drönaren mest

givit ett perspektiv ovanifrån. Med värmekamera blir användningsområdena många fler.

– Vi får mycket mer information, mer bildtolkning och mer att analysera, säger Mikael Olsson.

Det faktum att Lindome ansvarar för förbundets drönarverksamhet har gjort brandstationen attraktivare.

– Folk söker just hit, för att de vill bli drönapiloter. Ett litet uppsving, säger Fredrik Löf.

PER LARSSON

LARM FÖR DRÖNARSTYRKAN

- Till följande larmtyper kallar Storgöteborg alltid ut drönarstyrkan initialt:
- Bränder i radhus, industrier, ladugårdar och på vindar
 - Skogsbränder
 - Olyckor med farligt gods
 - Explosioner
 - Drunkning
 - Båtolyckor
 - Person i svår belägenhet
 - Ras och skred
 - Försvunna personer
 - Olyckor kring järnvägar

MSB-projekt ser över utbildning och förstärkningsresurs

Koncept på utbildning för piloter och på förstärkningsresurs, uppdatering av vägledning.

Tre delar i ett MSB-projekt för att utveckla drönare (UAS) som resurs vid räddningsinsatser.

– En framgångsfaktor är samarbetet med Polisen. Vi har olika användningsområden, men jobbar gemensamt och har en överenskommelse som syftar till gemensam utveckling, säger Stefan Haggö, MSB.

Arbete med att ta fram ett förslag på blåljusutbildning för att flyga drönare, eller UAS (Unmanned Aerial System), pågår. Projektet kommer att avslutas om ungefär ett år.

– Vi överlämnar ett koncept till MSBs enhet för utbildningssamordning som ser över om det är något myndigheten ska tillhandahålla eller om någon annan ska ges mandat att genomföra utbildningen, säger projektledaren Stefan Haggö.

Ett nytt regelverk inom hela EU beslutades i somras av EASA (European Aviation Safety Agency) och ska vara genomfört 1 juli i år. Det ställer krav på att i princip alla operatörer, såväl offentliga som privata, ska ha sina drönare registrerade och att piloterna har genomgått utbildning.

– Det kommer krävas kompetens för att flyga och gäller alla UAS som är kameraförsedda eller väger över 250 gram, vilket i princip är de flesta.

Transportstyrelsen kommer på sin webbsida erbjuda en e-utbildning som alla operatörer måste gå. MSBs projektet tar hänsyn till den i arbetet med utbildningsförslag.

– Utbildningen kommer vara avsedd för de som flyger UAS med särskilda villkor vid räddningsinsatser. Polisen har cirka 200 utbildade piloter och en veckolång utbildning. Vi tar hjälp av deras erfaren-

Kompetenskrav

”Utbildningen kommer vara avsedd för de som flyger UAS med särskilda villkor vid räddningsinsatser.”

Stefan Haggö, projektledare MSB

het i vårt arbete. De tankar vi har i dag är en utbildning över två-tre dagar där vissa delar är e-utbildning på distans.

Huruvida en eventuell utbildning hos MSB ska vara öppen för fler än de som normalt flyger vid räddningsinsatser är inte klart. Behov finns hos frivilligorganisationer.

– Om vi ponerar att nationella frivilligorganisationer ges tillstånd att flyga under särskilda villkor och deras medlemmar får möjlighet att söka utbildningen; då kan vi kvalitetssäkra att de är validerade för att vara en tillgänglig resurs under långvariga räddningsinsatser.

Om drönare kan bli en del av MSBs förstärkningsresurser är också en uppgift för projektet.

– Konceptet vi tittar på är en resurs som kan flyga i alla väder och har sensorer som kan användas vid exempelvis indikering av farliga ämnen. Vi inventerar utrymmet mellan kommuners förmåga och vad det nationella behovet skulle kunna vara.

Det handlar om drönare i miljonklassen. Om en sådan satsning blir verklighet är antalet och var de ska placeras en senare fråga.

– Investeras det i en förstärkningsresurs behövs även piloter med rätt behörigheter. Men det finns i dag ingen ambition att MSB ska bli en flygande organisation, förutom den verksamhet som pågår vid MSBs skolor i dag. Hur det i framtiden kommer att se ut, vet vi inget om i nuläget.

2018 tog MSB, med stöd

av Foi och Rise, fram en UAS-vägledning för kommunal räddningstjänst. Den är på väg att uppdateras och beräknas komma ut i höst.

Skälet är framförallt en rad ändrade förutsättningar, bland annat EUs regelverk. För myndigheter som bedriver kommunal räddningstjänst ska bland annat hanteringen av olika tillstånd bli smidigare.

– Transportstyrelsen roll vid ansökan om särskilda villkor kan jämföras med den nuvarande tillsynen. Räddningstjänsten/operatören måste beskriva sin flygorganisation – vem som är ansvarig, vilka som är piloter, hur verksamheten bedrivs, hur flygsäkerhet upprätthålls. Den flygoperativa manualen ligger till grund för ansökan och skickas till Transportstyrelsen för godkännande.

Hur bilder får spridas i samband med räddningsinsatser har varit en het fråga, exempelvis när flera organisationer är involverade i en insats.

– Man kan vid livestreaming få sprida bilder utanför organisationen. Lantmäteriet har tagit fram ett undantag för tillfälligspridning av bilder utan bildgranskning. Det gäller under räddningsinsats för att rädda liv, egendom eller miljö och där det inte kan skada Sveriges totalförsvar. Syftet är att inte fördröja livräddande insatser, säger Stefan Haggö.

PER LARSSON

Fotnot: Film om MSBs arbete: <https://www.youtube.com/watch?v=8Ex8U9oBGBw>

Branden gick inte att släcka med konventionella metoder. Då valde räddningstjänsten att kapsla in det stora avfallslagret på 2 300 kvadratmeter för att kväva branden. Det gick åt 43,5 kubikmeter betong.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

Branden kvävdes

■ 2 300 kvadratmeter kapslades in med sprutbetong

Vad gör man efter att i flera dagar försökt släcka en brand i bränslekross, bestående av trä- och plastrester i en 2 300 kvadratmeter stor byggnad?

Tja, man kan ju prova att kapsla in hela byggnaden med sprutbetong.

■ När räddningstjänsten kom fram var lokalen helt rökfylld, det kom ut rök genom portar och otätheter.

Ett första släckförsök gjordes men det var svårt att lokalisera branden. Byggnaden var full med bränslekross bestående av trä- och plastrester, hårt packat från golv till tak. Byggnaden innehöll cirka 10 000 kubikmeter bränsle.

Räddningstjänsten beslutade tidigt att det var viktigt att släcka branden och framförallt att begränsa rökutvecklingen som drog in mot samhället.

Målet blev att ingen skulle skadas till följd av branden, rökutveckling och negativ miljöpåverkan till följd av släckvatten/spillvatten skulle minimeras.

Miljöinspektör från kommunen ute på skadeplats instämde i beslutet att branden måste släckas för att röken inte skulle påverka samhället. Miljöinspektören meddelade också att så länge insatsen pågår är räddningstjänsten verksamhetsutövare och ansvarig för eventu-

ella effekter på miljön på grund av insatsen.

Tidigt testades att använda dimspikar via takföten och senare 120 hål i taket.

När effekten inte var tillräcklig testades att tillverka egna så kallade vattenspett, 76 millimeter i diameter och flera meter långa med skåror i, som trycktes in i fasaden för att fördela vattnet inne i byggnaden.

Inte heller det gav någon nämnvärd effekt, men ledde till ökad vattenpåföring och i förlängningen stora mängder släckvatten att ta om hand.

Släckvatten började så småningom rinna ut och samlades upp i diken som grävdes ut till dammar. Man försökte att rena delar av vattnet. Men det rådde oenighet kring om det var tillräckligt rent och därför fick vattnet ligga i dammarna under insatsen och ansvaret lämnades över till fastighetsägaren när insatsen var avslutad.

Lämpning provades också men fick överges som metod då det var svårt och rökproduktionen ökade kraftigt när man drog i bränslet. Det var också svårt att hantera och hitta plats att lägga allt material som togs ut från byggnaden då det svällde när det flyttades.

Skum då? Jo, det provades också men fungerade bara tillfälligt. När 800 liter skumvätska – med tre procents in-

blandning – använts valde man att avsluta.

Det sista alternativet som diskuterades var om man kunde kapsla in eller täcka över byggnaden för att kväva branden. Bland annat undersöktes om man kunde fylla byggnaden med betong eller sand.

Till slut föll valet på att kapsla in byggnadens väggar med sprutbetong. Dörrar och portar på byggnaden hade redan täckts med sandhögar för att minska rökspridningen.

Ett problem som måste lösas för att åstadkomma inkapslingen var att bygga en väg runt byggnaden.

På gavlarna sattes luckor in för att kunna tryckavlasta byggnaden om man skulle få övertryck av brandgaser under inkapslingen.

43,5 kubikmeter betong (100 ton) användes vid inkapslingen. När byggnaden var tätad fortsatte man med viss vattenpåföring via dimspikar i taket för att kyla ned brandgaserna.

Insatsen pågick i 14 dagar och avslutades med stöd av följande bedömningar:

- ingen vattenpåföring de senaste tre dygnen
- inga sättningar observerade
- brandgastemperaturen stabiliserad sedan vattnet stängts av
- omfattning av läckage av

släckvatten från byggnaden stabiliserad

- inget läckage av brandgaser som hotade allmänheten under de senaste tre dygnen
- risken att byggnaden eller delar av den skulle kollapsa ansågs mycket liten.

När insatsen avslutades fick fastighetsägaren ett föreläggande som bland annat innebar ett nyttjandeförbud av byggnaden under sex månader, att tätheten och tryckavlastningen skulle upprätthållas under tiden för nyttjandeförbudet, att observation av rökutveckling samt mätning av syrehalt och temperatur skulle genomföras kontinuerligt och att utrustning för vattenbegjutning inte fick plockas bort.

Insatsen innebar många problem och utmaningar för räddningstjänsten, de största var släckning av branden och hantering av släckvattnet. I utredningen tas ett antal förslag upp om vilka stöd räddningstjänster kan behöva för att hantera en liknande brand. Förslagen återfinns härintill.

Byggnaden öppnades i november 2019 och rester av bränslekrossen lämpades ut till containrar för vidare undersökning om hur det ska destrueras. Räddningstjänsten var nöjd med de temperaturer som mättes vid öppningen.

ANNA ANDERSSON CARLIN

6

ERFARENHETER

...om behov av stöd

Utredningen tar upp ett antal punkter som kan ge stöd till räddningstjänster vid liknande bränder:

1 Beslutsstöd för hantering av kontaminerat spillvatten bör tas fram. Viktigt att det är förankrat hos både MSB och Naturvårdsverket.

2 Se över behovet av nationella resurser för hantering av spillvatten, liksom de som idag finns för skogsbrandssläckning och kemolyckor.

3 Ett nationellt förberett nätverk där restvärdesledare kan nyttjas även i de fall försäkring saknas.

4 Det kan vara värt att göra fler tester kring metoden inkapsling och andra torra metoder för att utröna hur väl de fungerar och vilka risker det finns med dem. Det är även värt att försöka ta reda på hur en konstruktion påverkas av en längre insats likt denna.

5 Det bör undersökas och på ett lättöverskådligt sätt sammanställas vilka ämnen olika bränslen avger vid brand för att underlätta provtagning av spillvatten.

6 Det bör ses över vilka ämnen som är rimliga att indikera i röken från en brand för att bedöma farlighet.

6

ERFARENHETER

...från insatsen

Lärdomar lite mer direkt riktade till räddningstjänster:

1 Indelningen av taket i ett koordinatsystem gav tydlighet och förhindrade missförstånd vid placering av dimspikar.

2 Vikten av förståelse mellan olika förvaltningar och deras roller.

3 Stabsarbetet är viktigt vid större insatser och tär på räddningstjänstorganisationen. Kan vara nödvändigt att tidigt ta hjälp av andra räddningstjänster för att kunna upprätthålla staben.

4 Kan vara svårt att veta när större insatser ska avslutas. Ett tillvägagångssätt kan vara att ta fram en lista med punkter som stödjer värdering av om de fyra kriterierna i LSO är uppfyllda.

5 Viktigt att kompetens finns om hur spillvatten ska hanteras vid liknande händelser.

6 Drönare kan vara ett effektivt hjälpmedel för att se rökspridning.

Fotnot: Den fullständiga utredningen hittas på: <https://www.msb.se/sv/publikationer/brand-i-avfallsupplag-hova-olycksutredning/>

Fel upptäcktes inte

■ Svårt hantera konstruktionsbränder

Den öppna spisen var nyinstallerad, med bygglov och efterföljande besiktning.

Ändå uppstod brand i intilliggande byggnadskonstruktion.

■ Orsaken var bristande brandavskiljning mellan eldstad och närliggande innervägg.

Tack vare brandvarnare/brandlarm kopplat till vaktbo-

lag, upptäcktes branden och en släckinsats kunde ta vid, vilket bidrog till att mycket kunde räddas.

Så kallade konstruktionsbränder är något som räddningstjänsten då och då ställs inför. Det är bränder som uppkommer eller sprider sig vidare inne i en byggnadskonstruktion. I trossbotten, golvbjälklag och innerväggar i en byggnad

uppförd i brännbart material.

Det är bränder som ofta upptäcks senare och samtidigt är svårlokaliserade och svårsläckta.

Om byggnaden är äldre och dessutom påbyggd i olika steg försvåras ofta släckningsarbetet.

För räddningstjänsten är dessa typer av bränder ofta stora utmaningar. Förutom att initialt säkerställa att ingen per-

son skadas, följer ett ofta omfattande arbete med att hitta själva branden.

Sedan gäller det att finna bra metoder för att släcka och slutligen säkerställa att ingen glödbrand finns kvar. Det är lätt att hamna i en katt och råtta lek, där man hela tiden jagar branden framför sig.

Ofta kräver denna typ av insats att snabbt få en god bild över

hur konstruktionen är uppförd och sedan våga ta till lite extra innan man sätter in släckåtgärder. Parallellt med detta hela tiden överväga vad som går att göra i förväg om det värsta ändå skulle ske, om man inte får koll på branden och den utvecklar sig till en större, omfattande brand.

MATTIAS SJÖSTRÖM

Branden hade börjat i området kring öppna spisen och spreds in i byggnadskonstruktionen. 1700-talsbyggnaden fick stora skador och insatsen blev omfattande.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN JÖNKÖPING

Omfattande insats – stora skador

Räddningstjänsten i Gränna ställdes på nyårsdagens morgon inför en omfattande konstruktionsbrand i en 350 kvadratmeter stor, tillbyggd 1700-tals villa.

Larm inkom via brandlarm som var kopplat till vaktbolag och vid räddningstjänstens ankomst hade samtliga boende utrymt byggnaden.

Byggnaden hade genomgått en större renovering 2019. Det fanns tre eldstäder, två spiskassetter och en öppen spis. Samtliga uppförda med bygglov 2015 och installationsbesiktigade samma år.

På nyårsaftonens kväll hade familjen eldat i den öppna spi-

sen. När de skulle gå och lägga sig vid halv ett kändes rökklukt i rummet ovanför, vilket man även tidigare känt i samband med eldning i den öppna spisen.

Kvart i sex på morgonen gick brandlarmet i gång och larmade vaktbolag som i sina kameror såg mycket rök i huset och larmade räddningstjänsten.

Vid räddningstjänstens ankomst framkom uppgifter om att man eldat i den öppna spisen under nyårskvällen.

Räddningstjänsten lokaliserade branden till området runt den öppna spisen. Med hjälp av värmekamera, håltagning och

dimspik genomfördes ett omfattande arbete med att få koll på brandens utveckling, därefter begränsa och släcka den.

På grund av osäkerheten kring brandens utveckling påbörjades tidigt även ett restvärdesarbete genom att plocka ut mycket lösöre från byggnaden. Klockan tio, cirka fyra timmar efter larm, ansåg man sig ha branden under kontroll.

Omfattande brandskador fanns i den del av byggnaden som brandhärjats, följt av en mindre mängd vattenskador och omfattande rökskador i hela byggnaden.

I den olycksutredning som

Christer Sjöstedt vid Räddningstjänsten i Jönköping gjort, noteras att branden startat genom brandspridning från den öppna spisens övre högra del inne i spiskåpan, in i intilliggande trävägg och vidare in i bjälklaget mellan bottenvåning och övervåning.

Att något blivit fel i samband med att man murade upp den nya öppna spisen är tydligt. Brandavskiljningen mellan eldstaden och den aktuella träväggen var inte godtagbar enligt gällande regelverk. Den bestod av tio millimeters mineritskiva som skruvats på masonit och trä.

MATTIAS SJÖSTRÖM

Artiklar om liknande bränder

Vi har tidigare skrivit om bränder som är närbesläktade med detta fenomen:

■ Bränder som uppkommer genom vagabonderande strömmar. Då elektricitet tar annan väg än vad som avsetts och i samband med detta startar bränder inne i en byggnadskonstruktion.

Se artikel Tjugofyra7 nr 42, juni 2019, sid 25: Flera brandhärdar när strömmen tog olika vägar.

■ Bränder som börjar exempelvis i ett kök och sedan sprider sig vidare via ventilationskanaler eller otätheter till själva byggnadskonstruktionen. Här är det lätt att missa brandspridningen om det avslutande arbetet med kontroll av brandspridning inte sker väldigt noggrant.

Se artikel Tjugofyra7 nr 28 december 2015, sid 22: Övertro på värmekamera?

5

ERFARENHETER

1 Brister i brandavskiljning från eldstäder kan ge väldigt stora skador.

2 Alla fel upptäcks inte vid besiktning, vilket är oroväckande.

3 Brandvarnare/brandlarm räddar liv.

4 Rökutvecklingen vid branden indikerades sent av rökdetektorerna, varför är oklart.

5 Ett tidigt tänk på restvärdesarbete kan rädda mycket lösöre.

Erfarenheter

Anna Andersson Carlin och Mattias Sjöström medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av olycksundersökningar inskickade till MSB, samt egna arbeten. De tar gärna emot synpunkter och tips.

Du kan även kontakta MSB på e-post: olycksutredning@msb.se
Undersökningarna på nätet: www.msb.se/sv/verktyg--tjanster/olycksutredningar-fran-kommuner/

Kontakt

Anna Andersson Carlin
anna.anderssoncarlin@msb.se

Mattias Sjöström
mattias.sjostrom@msb.se

Stöd för att hantera covid-19

■ MSBs satsning på kontinuitetshantering vidgas

Ett planeringsstöd med koppling till pågående samhällskris ger hjälp i hur man kan tänka kring bortfall av personal, varor och tjänster.

– Planeringsstödet finns på msb.se och är särskilt framtaget med anledning av virussjukdomen covid-19, säger Alexandra Grundel, MSB.

■ MSBs satsning på kontinuitetshantering vidgas.

På msb.se finns 22 nya eller reviderade dokument. Det blir mer att plocka ur verktygslådan.

En särskild satsning görs i år på utbildningsstöd.

Efter sommaren släpps en webbaserad grundutbildning som bygger på MSBs lathund

och en utbildning för att träna fler som kan utbilda i metoden vänder sig till länsstyrelser.

Många verksamheter använder konsulter för arbetet med kontinuitetshantering. För att få dem att känna sig hemma med MSBs verktygslåda kommer en informationsdag riktas till konsulter. Även lärare på MSBs skolor kommer få en genomgång i ämnet.

Ett pilotprojekt ska riktas mot näringslivet, specifikt livsmedelssektorn, med utbildningsstart i höst.

– Det handlar om att hitta en form för utbildning som når företaget, hur konceptet kan bli attraktivt för dem. Vi vill vidga deras syn, att de inte bara tittar på vad som är affärskritiskt utan

även det som är samhällsviktigt. Det handlar om både leverantörer och distributörer, säger Ida Kullgren, MSB.

I höst kommer MSB att genomföra en nationell kampanj om kontinuitetshantering som vänder sig till högsta ledningen i allehanda organisationer.

– Vi har sett i enkäter att många inte har beslutat från högsta ledningen att jobba med kontinuitetshantering, vi ser också att de som har det stödet har kommit längre i arbetet. Därför vill vi få beslutsfattare att förstå vikten av att arbeta med kontinuitetshantering om de bedriver eller äger samhällsviktig verksamhet.

Det uppdaterade stödet som kommer i vår erbjuder en del

nyheter i verktygslådan, bland annat fem nya exempel på kontinuitetshantering i fem olika verksamheter – kommunala och regionala. Det kommer också två filmer och workshop-material, en checklista för arbetet som har brutits ner i olika delar och kan användas både som vägledning under själva arbetet och för uppföljning av genomfört arbete. Ett faktablad om kontinuitetsplan har också kommit till.

– Vi kommer också att publicera en generell presentation för identifiering av samhällsviktig verksamhet med ett exempel från länsstyrelsen i Skåne, säger Ida Kullgren.

Version 2.0 av lathunden för kontinuitetshantering är upp-

daterad med tydligare uppdelning mellan det arbete som sker på organisationsnivå respektive ute i verksamheten.

Exempel på kriteriemodell (för att mäta olika konsekvenser vid störningar) är tillagd samt att begreppet acceptabel avbrottstid har ändrats till maximal acceptabel störningsperiod för att harmonisera med uppdateringen i den internationella standarden för kontinuitetshantering.

– Vi har försökt förenkla och göra lathunden ännu tydligare, säger Alexandra Grundel.

Konferensen Mötesplats kontinuitetshantering, som genomfördes för första gången i höstas, kommer att arrangeras även i år.

PER LARSSON

Krisberedskapsansvar för två myndigheter

Läkemedelsverket och E-hälsomyndigheten får särskilt ansvar för krisberedskapen och blir bevakningsansvariga myndigheter, enligt beslut av regeringen.

■ – I praktiken innebär det att myndigheterna är anvisade att redovisa risk- och sårbarhetsanalyser inom sina bevakningsområden till MSB och regeringen, säger Jan-Olof Olsson, enheten för försörjningsberedskap på MSB.

Beslutet innebär dock inte

att exempelvis Läkemedelsverket får ansvar för att det vid kris finns tillgång till läkemedel, ett beredskapslager, vilket har efterlysts. Inte minst efter krisen i höstas när det var stor brist på sjukvårdsutrustning.

– Nej, den frågan valde regeringen att inte ta om hand när Apoteket ABs läkemedelsverksamhet öppnades upp 2009. Det finns mer att göra, men med det här beslutet blir det kanske lättare att lyfta frågan om ansvar för läkemedelsförsörjningen.

Regeringsbeslutet, som togs

30 januari, innebär att de båda myndigheterna läggs till i bilagan till krisberedskapsförordningen. Där listas vilka myndigheter som har ett särskilt ansvar för beredskapen och för att vidta de ytterligare förberedelser som krävs inom respektive ansvarsområde.

– Vid höjd beredskap måste det säkerställas att befolkningen skyddas och att viktiga samhällsfunktioner fungerar. Det omfattar även läkemedelsområdet, som nu får ett tydligare beredskapsansvar, säger inrikesminister Mikael Damberg.

Miljoner till räddningstjänst på landsbygd från Kamprads

■ Familjen Kamprads stiftelse bidrar med 4,6 miljoner kronor till ett projekt som ska undersöka hur en mer hållbar räddningstjänst kan organiseras på landsbygden.

En röd tråd i projektet är tanken att sambruk av aktörer påverkar möjligheten att snabbare nå fram med hjälp. Det kan handla om att organisera frivilliga eller förmågan att kraftsamla vid stora händelser.

Det konstateras också att behov finns att undersöka hur organisationer inom skogsbruket kan samordna sig för att avlasta räddningstjänsten till nytta för både drabbade skogs-

ägare och samhällets krisberedskap.

– Det är dags att ta tillvara på det lokala engagemanget för att gemensamt med bygdens folk utveckla en hållbar räddningstjänst på landsbygden, säger Bengt Nilsson, lektor i skog och träteknik vid Linnéuniversitetet.

Det treåriga projektet förklarar kompetenser inom hälso- och vårdvetenskap, brandteknik samt skogs- och träteknik. Förutom Linnéuniversitetet medverkar Lunds tekniska högskola, räddningstjänsterna i Ljungby och Västra Blekinge samt Förbundet för Sveriges frivilliga brandkårer.

Fler frivilliga behöver utbildas

40 000 frivilliga bör vara utbildade inom civilt försvar 2030.

Det anser MSB i svar på ett regeringsuppdrag.

■ Det handlar om engagerade i de frivilliga försvarsorganisationerna. Bedömningen är att antalet utbildade frivilliga som förstärker under höjd beredskap behöver öka.

MSB anser att en första målsättning är att ha 20 000 utbildade för civilt försvar 2025 och 40 000 till 2030.

För att nå dit anser myndigheten att medlen till de frivilliga försvarsorganisationerna bör öka och att myndigheter, regioner och kommuner behöver ta aktivt ansvar som samarbetspartners och uppdragsgivare.

– MSB bedömer att behovet av personalförstärkning kommer att öka kraftigt inom civilt försvar. Här har de frivilliga försvarsorganisationerna en viktig roll eftersom de bidrar inom många viktiga områden. MSB delar Försvarsberedningens

uppfattning om en utökad roll för dem, säger Charlott Thyrén, enhetschef för finansiering av beredskapsutveckling på MSB.

Rapporten fokuserar på hur offentliga aktörer och frivilliga försvarsorganisationer tillsammans kan möta behov av bland annat rekrytering, utbildning och övning av förstärkningsresurser för civilt försvar.

Regeringsuppdraget har genomförts i samarbete med Försvarsmakten och i dialog med de frivilliga försvarsorganisationerna.

LÖSNING TJUGOFYRA

Cybersäkerhetscenter startar hos MSB

■ Det nationella cybersäkerhetscentret startar tillfälligt sin verksamhet i MSBs lokaler i Solna.

De myndigheter som samarbetar i centret ska ha en gemensam lokal. Men innan det finns en permanent lösning sker samarbetet på MSBs kontor, för att verksamheten ska kunna leverera enligt plan. Bedömningen är att så kommer ske under minst hela 2020.

Uppbyggnaden av cybersäkerhetscentret kommer att ske stegvis med mål att ge full effekt 2025.

Målet är att centret på sikt ska

■ sammanställa gemensamma analyser och övergripande lägesbilder avseende hot och sårbarheter

■ sprida information mellan ingående myndigheter och andra aktörer

■ koordinera arbetet vid it-incidenter och cyberangrepp.

De fyra myndigheter som på regeringens uppdrag tagit fram förslaget om inrättande av ett nationellt cybersäker-

hetscenter är FRA (Försvarets radioanstalt), Försvarsmakten, MSB och Säpo (Säkerhetspolisen).

Nerikes Brandkår är ett kommunalförbund som svarar för räddningstjänsten i kommunerna Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå, Lekeberg, Lindesberg, Ljusnarsberg, Nora och Örebro.

Nu är det mycket på gång och Nerikes Brandkår söker

Brandingenjör eller Riskingenjör för tillsvidareanställning

Läs om tjänsten på www.nerikesbrandkar.se/jobb

Operativ verksamhetsutvecklare

Vill du utveckla och utvecklas både strategiskt och på skadeplats? Brandskyddsföreningen Restvärderäddning växer snabbt och vi söker dig som vill vara med och bygga vår verksamhet i en snabbt föränderlig omvärld.

Läs mer och sök senast 17 april

<https://www.brandskyddsforeningen.se/om-oss/lediga-tjanster/>

Brandskyddsföreningen
RESTVÄRDERÄDDNING

Nyutgivet på tjugofyra7.se

Annonsera i Tjugofyra7

➔ Ska ni rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 46 kommer ut 9 juni.

Annonsbeställning: förhandsbokning senast 21 maj, färdigt manus senast 28 maj.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42 mm; 2 spalter 88 mm; 3 spalter 135 mm; 4 spalter 181 mm; 5 spalter 227 mm. Max höjd är 292 mm.

Yttre befäl med områdesansvar

Läs mer och ansök på umea.se/ledigajobb

Välkommen med din ansökan senast 6 april!

UMEÅREGIONENS
BRANDFÖRSVAR

Umeåregionens brandförsvär är ett samarbete mellan Umeå, Vindelns och Robertsfors kommuner.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN
MALUNG-SÄLEN

SÖKER

PLATSCHEF

TILL STATIONEN I SÄLEN

Läs mer på: malung-salen.se/ledigajobb
Sista ansökningsdag är den 15 april

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund svarar för räddningstjänsten i kommunerna Bollebygd, Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn.

Avdelningschef Skydd och samhälle

Vi söker dig som vill ta ett samordnande och strategiskt ansvar för vår förebyggande verksamhet.

Var med och utveckla vår verksamhet mot visionen
- Ett säkert och olycksfritt samhälle för alla

Välkommen med din ansökan senast **2020-04-14**.

Läs mer om tjänsten på www.serf.se

Räddningstjänsten Östra Kronoberg söker

RÄDDNINGSCHEF

Läs mer om tjänsten på
ostrakronoberg.se

Sista ansökningsdag
26 april 2020

Omreglera sotningen

BRANDSKYDD

■ Årligen inträffar omkring 6 000 bränder i bostäder i vilka det omkommer omkring 100 personer. Till skillnad från andra områden som industrier, offentliga byggnader och samlingslokaler bedrivs inte något systematiskt brandskyddsarbete inom bostadsområdet.

Trots att alla fastighetsägare/nyttjanderättshavare har ett uttalat ansvar enligt Lagen om skydd mot olyckor att i skälig omfattning förhindra uppkomst och spridning av brand sker i stort sett ingen tillsyn av efterlevnaden inom ramen för kommunernas tillsynsansvar enligt nämnda lagstiftning. Vidare är antalet aktörer som erbjuder brandförebyggande tjänster inom bostadsområdet klart begränsat.

En av de få aktörer som besöker ett stort antal bostäder årligen är de företag som på kommunernas uppdrag utför regelbunden sotning och brandskyddskontroll av eldstäder och skorstenar.

Nuvarande reglering av sotningsverksamheten, med kommunen som huvudman, begränsar utförandeföretagens möjligheter att marknadsföra och utföra andra brandförebyggande tjänster riktade mot ägare/nyttjanderättshavare av bostäder. Detta till följd av att sådana erbjudanden kan uppfattas som tvingande eller att en jävssituation kan uppstå om företagen exempelvis först säljer och installerar en eldstad för att senare med ensamrätt utföra en brandskyddskontroll av nämnda anläggning. Att sälja tjänster såsom kontroll och installation av brandvarnare, handbrandsläckare etc. faller på samma grund vilket även informationstjänster om brandsäkerhet i hemmiljön gör.

Inom ramen för dagens reglering av sotningsverksamheten finns det begränsade möjligheter till utveckling av densamma. Försök till utveckling av effektivare sotningsmetoder låter sig i dagsläget svårigen göras. Detta beroende på att företagen inte själva kan prissätta det tjänsteutbud som erbjuds. Det motverkar en utveckling av verksamheten. En omreglering där ansvaret överförs till fastighetsägarna, inne-

Mött motstånd
"Att sotningsverksamheten har en stor brandförebyggande betydelse har dessvärre hamnat i bakgrunden."

Ulf Lindén

bär att branschens företag kan vidareutveckla sin verksamhet och erbjuda de tjänster fastighetsägarna efterfrågar och är villiga att betala för.

De utredningsförslag som sett dagens ljus under de senaste 25 åren har till övervägande del handlat om att minska samhällets författningsmässiga reglering av sotningsverksamheten, det vill säga en mer eller mindre författningsmässig avreglering.

Att sotningsverksamheten har en stor brandförebyggande betydelse som dessutom har en betydande potential för ett stärkt förebyggande brandskydd, i framför allt bostäder, har dessvärre hamnat i bakgrunden under perioden då förändringar diskuterats. De förslag som presenterats har av förklarlig anledning mött kraftigt motstånd från branschhåll då branschen sett ett uppenbart hot mot sin fortsatta existens.

En omstöpning av sotningsverksamheten borde istället grundas på möjligheten till ett förbättrat brandförebyggande arbete i syfte att minska antalet bostadsbränder. Förslag till förändringar bör därför inte handla om en avreglering utan istället en omreglering av sotningsverksamheten som leder till en utveckling, och inte en avveckling, av branschens arbete inom det brandförebyggande området. Med denna inriktning av förändringsarbetet torde branschen ha en mer positiv inställning än vad som tidigare varit fallet.

I syfte att stärka det brandförebyggande arbetet inom bostadsområdet bör nuvarande reglering av sotningsverksamheten förändras. Detta måste ske på så sätt att kommunernas ansvar för sotning och brandskyddskontroll slopas

För att stärka det brandförebyggande arbetet inom bostadsområdet bör nuvarande reglering av sotningsverksamheten förändras. Kommunernas ansvar för sotning och brandskyddskontroll slopas och överförs i stället till fastighetsägarna, anser Ulf Lindén.

ARKIVBILD: JOHAN EKLUND

och istället överförs till fastighetsägarna.

Det handlar inte om en avreglering som lämnar fältet fritt för oseriösa företag och fastighetsägare som inte lever upp till kravet på att upprätthålla en skälig brandskyddsnivå inom fastigheten. Istället handlar det om en synnerligen välreglerad omreglering i syfte att tydliggöra fastighetsägarnas ansvar inom hela det brandförebyggande området inklusive sotning och brandskyddskontroll av eldstäder och skorstenar.

Genom en sådan ansvarsflyttning renodlas kommuner-

nas tillsynsroll och fastighetsägarnas möjligheter att själva välja utförare av sotning och brandskyddskontroll ökar. På så sätt ökar även fastighetsägarnas möjlighet att vid ett och samma tillfälle kunna beställa ytterligare tjänster inom det brandförebyggande området på ett kostnadseffektivt sätt.

Genom en omreglering där fastighetsägaren fullt ut ansvarar för åtgärder inom det brandförebyggande området ges verk samma företag större möjlighet att anpassa sitt tjänste- och produktutbud.

Detta kan ske obehindrat

eftersom det i ett omreglerat system är fastighetsägaren själv som väljer utförare och omfattning av önskade tjänster. Detta ger en ökad möjlighet för företagen att växa och uppnå lönsamhet vilket gäller i synnerhet för mindre företag i framförallt glesbygdsområden. På sikt kommer detta att leda till ett minskat antal bränder och lägre kostnader för den egendom och det personliga lidande som orsakas av bränder i bostadsmiljön.

ULF LINDÉN

Det svenska totalförsvaret behöver relevanta IT-system skriver Nicklas Haglund och Anders Brännström. IT-system för det civila försvaret som hittills har studerats och införts tar bara höjd för att kunna hantera säkerhetsskyddsklassen begränsat hemlig. Otillräckligt enligt författarna som anser att systemen behöver kunna skydda information upp till och med säkerhetsskyddsklassen hemlig.

FOTO: THOMAS HENRIKSON

Otillräcklig säkerhetsskyddsklassning

TOTALFÖRSVAR

■ Ett totalförsvaret ska byggas upp i Sverige för att i första hand öka tröskeeffekten mot väpnat angrepp. Om Sverige trots detta angrips ska angreppet avvärjas med eller utan stöd från andra.

Totalförsvaret kan förenklat sägas bestå av två delar:

- **det handlar om att förbereda oss för krig och**
- **de civila och de militära delarna av samhället (civilt och militärt försvar) ska samordnas.**

Om totalförsvaret ska kunna ledas behöver aktörerna kunna kommunicera med varandra, utan att angriparen kan ta del av informationen eller störa verksamheten. För att leda moderna organisationer behövs IT-system som kan dokumentera, lagra och kommunicera information mellan olika aktörer. Alla delar av samhället leds i fred med hjälp av IT. Det indikerar att även i en krigssituation behövs fungerande IT, för att ledning skall kunna utövas på ett optimalt sätt.

För att skydda information bland annat i IT-system, har riksdagen så sent som förra året beslutat om en ny säkerhetsskyddslag. Enligt lagen delas skyddsvärd information in i fyra säkerhetsskyddsklasser: kvalificerat hemlig, hemlig, konfidentiell och begränsat hemlig. Grunden för indelningen är vilken skada för Sveriges säkerhet som ett röjande

av informationen innebär.

De olika säkerhetsskyddsklasserna innebär att all skyddsvärd information ska ges olika grader av skydd från intrång och manipulation. Kvalificerat hemlig information ges ett synnerligen gott skydd medan begränsat hemlig information kan ges ett enklare, billigare och mindre kvalificerat skydd. Det är varje verksamhetsutövers uppgift att bedöma om och hur verksamheten omfattas av säkerhetsskyddslagen.

De IT-system för det civila försvaret som hittills har studerats och införts tar bara höjd för att kunna hantera säkerhetsskyddsklassen begränsat hemlig. Säkerhetsskyddslagen anger att om begränsat hemlig information röjs innebär det endast ringa skada för Sveriges säkerhet. Därför kan informationen ges ett sämre skydd mot en angripares aktiviteter.

Frågan vi ställer oss är om detta är tillräckligt. För att besvara den behöver vi undersöka vilken typ av information aktörer inom det civila försvaret behöver kunna dokumentera, lagra och kommunicera i sina IT-system, både i planering inför höjd beredskap och under ett krig.

För att totalförsvaret ska kunna avvärja angrepp av en kvalificerad motståndare och skydda befolkningen behöver IT-systemen bland annat kunna dokumentera, lagra och

Klara hemlig info "Personal i det svenska totalförsvaret behöver förses med relevanta IT-system för att kunna leda försvaret av Sverige och stödet till medborgarna under ett krig."

kommunicera:

- lägesbilder (där även svagheter behöver framgå),
- rapporter och orienteringar (där även svagheter behöver framgå),
- direktiv till underställda aktörer (där planer och intentioner behöver framgå) och
- stöd till Försvarsmakten (där detaljer om var, när och hur behöver framgå).

Då är det enligt vår mening inte tillräckligt att informationen placeras i säkerhetsskyddsklassen begränsat hemlig. Vi menar att systemen behöver kunna skydda information upp till och med säkerhetsskyddsklassen hemlig. Säkerhetsskyddslagen föreskriver att röjandet av sådan information innebär en allvarlig skada för Sveriges säkerhet. Därför ska hemlig information ges ett betydligt bättre skydd än begränsat hemlig. Det är nödvändigt för att våra ope-

rationer och vår verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas utan att störas av en kvalificerad angripare. Det är också viktigt för att svensk militär och civil personal inte ska dö eller skadas i onödan.

Nu är det hög tid att förse även det civila försvaret med IT-system som kan hantera information upp till och med säkerhetsskyddsklassen hemlig. Det militära försvaret använder sedan många år sådana system.

Om vi inte tar det steget utan fortsätter att ta fram system som bara klarar av att hantera information upp till säkerhetsskyddsklassen begränsat hemlig kommer alltför stora risker att behöva tas.

I mikrosituationerna kommer brukarna att ställas inför ett val mellan två oacceptabla alternativ när de behöver hantera information som anges ovan — lägesbilder, rapporter, direktiv och stöd till Försvarsmakten – i system som bara är konstruerade för begränsat hemlig information.

■ **Det ena alternativet** är att bryta mot bestämmelserna och hantera hemlig information i system som bara är konstruerade för att hantera begränsat hemlig information. På det sättet är risken stor att informationen kommer att röjas. Därmed riskerar vår verksamhet att utsättas för allvarlig påverkan av angriparen. Svensk militär och civil personal kommer att utsättas för livsfara.

■ **Det andra är att** följa bestämmelserna och undvika att förmedla för mottagaren nödvändig hemlig information. På motsvarande sätt kan detta innebära att vår verksamhet äventyras och svenska personer därigenom utsätts för livsfara.

Vilket alternativ av de två som är det sämre överlåter vi åt läsaren att fundera över.

Vi förordar att staten skyndsamt ska se till att ingen ska behöva stå inför det val som beskrivs ovan. Personal i det svenska totalförsvaret behöver förses med relevanta IT-system för att kunna leda försvaret av Sverige och stödet till medborgarna under ett krig.

Teknik och kunskap finns i Sverige, operativt sedan många år bland annat inom Försvarsmakten. Inom det svenska näringslivet finns kunskap och erfarenhet för att stödja arbetet att förse även det civila försvaret med relevanta IT-system. Inget behöver uppfinnas. Beslutsunderlag finns redan, om man är intresserad att ta del av det.

Arbetet borde ha satts igång för längre sedan. Nu är det hög tid att i uppbyggnaden av totalförsvaret också tillse att verksamheten kan ledas på ett relevant sätt.

Vi behöver göra något nu. I morgon kan det vara för sent!

NICKLAS HAGLUND
ANDERS BRÄNNSTRÖM
Basalt AB i Enköping och Stockholm

Polisens nya kranlastbil kan rycka ut för att hjälpa räddningstjänsten, säger Hans Larsson. Dess huvudsyfte är som resurs för Polisens krisberedskap. FOTO: JOHAN WANGSTRÖM

Specialbygget en snackis

Polisens nya kranlastbil har blivit en snackis bland fordons-entusiaster. Fordonet behövs när myndigheten bygger upp sin nya krisberedskap – men kan också rycka in för att hjälpa kommunala räddningstjänster.

■ En lastbil med blåljus får knappast någon att höja på ögonbrynen – om den är röd. Men står det polis på sidan av hytten åker mobiltelefonerna fram. Den nya Volvolastbil som efter år av planering och färdigställande anlände till Polismyndigheten förra året har fått stor uppmärksamhet på de uppdrag i taktisk operativ tjänst som den hunnit med hitills. – Den blir en snackis fortfarande, många kranbilsförare

har läst om den och vill kika på den, säger Hans Larsson som har arbetat med att ta fram det väldigt specialbyggda fordonet. Han är också en av de som utbildats på att manövrera den tunga kranen – bra för att exempelvis lyfta in betongsugor vid en avspärrning. **Det kan tyckas märkligt** att lastbilar är ovanliga inom polisen, men man har anlitat privata åkare och kört exempelvis kravallstaket med de egna, mindre fordonen. – Det har varit personbil med släp – och blivit många extra vändor, konstaterar Hans Larsson som arbetar med kris- och totalförsvarsfrågor inom myndigheten efter att ha varit chef för den särskilda polistaktiken i region Stockholm, med uppdrag vid exempelvis fotbollsbråk och demonstrationer.

Kan begäras ”Jag har fått uppfattningen att räddningstjänsten jobbar mer med växelflak än kran, det skulle kunna vara en möjlighet till samarbete.”

Hans Larsson, Polisen

Transporter är den huvudsakliga arbetsuppgiften för den tunga lastbilen, som är en nationell resurs och kan få akuta uppdrag över hela landet. I uppbyggnaden av polisens beredskap inom totalförsvaret tänker man annorlunda, mer rörligt idag än för trettio år sedan, förklarar Hans Larsson.

– Vi förrådsställer inte utrustning på samma sätt som tidigare. Den ska spegla det dagliga arbetet, användas aktivt och omsättas i vardagen i stället för att stå i ett förråd i 10-20 år. Containerlösningar är bättre ekonomiskt, åtminstone på lång sikt. **Och även om de polisiära** uppdragen naturligtvis är prioriterade vill Hans Larsson att fler ska känna till lastbilens existens och förmåga. – Jag har fått uppfattningen att räddningstjänsten jobbar mer med växelflak än kran, det skulle kunna vara en möjlighet till samarbete. Det finns kanske entreprenörer som kan komma med kortare varsel, men man vet aldrig. Det kan handla om transporter, exempelvis av vatten vid skogsbrand. Det är en bonuseffekt. Är det en större

händelse så kan man hemställa om att få använda bilen. **Hans Larsson tror** att polisens nya tankesätt kring logistik och förråd kommer att växa, och att behoven av fordon kommer att öka. – Om de kommer se ut så här eller vara civila, det vet jag inte. Men jag hör från kollegor på olika avdelningar och sektioner runt om i landet att det finns ett ökat behov av tyngre fordon för att lösa logistikbiten och bli effektivare. Det ska bli smartare, snabbare och enklare, avslutar Hans Larsson. Men än så länge lär den ovanliga lastbilen fortsätta att väcka uppmärksamhet på vägarna, oavsett om det är kravallstaket eller vatten för brandsläckning i lasten.

JOHAN WANGSTRÖM